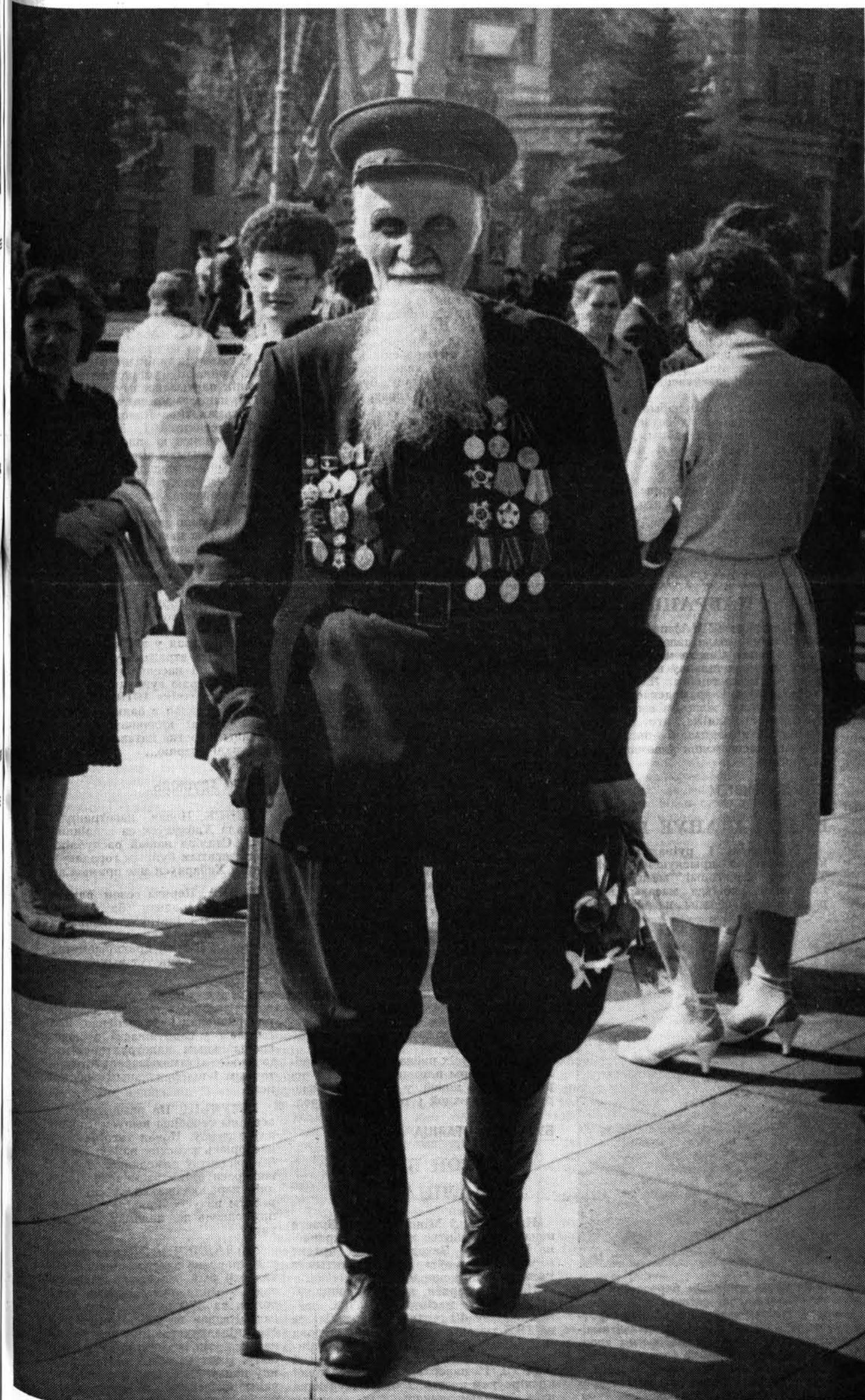

Голас Радзімы

№ 27 (1961)
3 ліпеня 1986 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

МНОГА ГОРА І ПАКУТ
ПРЫНЕСЛА ВЯЛІКАЯ
АЙЧЫННАЯ ВАЙНА
БЕЛАРУСКАМУ НАРОДУ.
ЯНА ЗАБРАЛА ЖЫЦЦЁ
КОЖНАГА ЧАЦВЁРТАГА
ЖЫХАРА РЭСПУБЛІКІ.
ТОЛЬКІ НЕПАСРЭДНЫЯ
МАТЭРЫЯЛЬНЫЯ СТРАТЫ,
НАНЕСЕНЫЯ
НАРОДАЙ ГАСПАДАРЦЫ І
ГРАМАДЗЯНАМ БЕЛАРУСІ
ЗА ГАДЫ АКУПАЦЫІ,
РАЎНЯЮЦЦА
ПРЫКЛАДНА 35 ГАДАВЫМ
БЮДЖЭТАМ РЭСПУБЛІКІ
ПЕРАДВАЕННЫХ ЧАСОЎ.
МЫ ДАЎНО ЗАЛЯЧЫЛІ
РАНЫ ВАЙНЫ,
АДБУДАВАЛІ
СВАЕ ГАРАДЫ І ВЁСКІ,
АЛЕ ВАЙНА
ЖЫВЕ Ё ПАМЯЦІ
КОЖНАГА БЕЛАРУСА.
І СЁННЯ, 3 ЛІПЕНЯ,
АДЗНАЧАЮЧЫ
42-Ю ГАДАВІНУ
ВЫЗВАЛЕННЯ БЕЛАРУСІ
АД НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКІХ
ЗАХОПНІКАЎ,
МЫ АДДАЁМ
ДАНІНУ ПАВАГІ
ЖЫВЫМ І МЁРТВЫМ,
УСІМ, ХТО ЗМАГАЎСЯ
ЗА НАШУ СВАБОДУ І
НЕЗАЛЕЖНАСЦЬ.

У святочныя дні 9 мая і 3 ліпеня Сяргей КАЗАКЕВІЧ абавязкова прыходзіць на плошчу Перамогі ў Мінску. Увагай яго тут не абыходзяць. Ветэран выклікае жывую цікавасць. Ён змагаўся з фашыстамі з першых дзён Вялікай Айчыннай вайны. Некалькі разоў быў паранены. Мае многа ўзнагарод за праяўлены гераізм і мужнасць. Летась у мінскім гарадскім клубе ветэранаў, членам праўлення якога ён з'яўляецца, урачыста адзначылі 90-годдзе С. Казакевіча.

Фота С. КРЫЦКАГА.

КАСМІЧНЫЯ ДАСЛЕДАВАННІ

ВЯРТАННЕ НА «МІР»

У працяглай касмічнай экспедыцыі Леаніда Кізіма і Уладзіміра Салаўёва наступіў трэці этап. 25 чэрвеня пасля 50-дзённай работы на борце арбітальнай станцыі «Салют-7» яны накіравалі карабель «Саюз Т-15» па зваротнаму маршруту — насустрач з «Мірам». Стыкоўка з ім адбылася ў ноч на 27 чэрвеня.

Ніводнаму экіпажу не выпадалі такія незвычайныя перамяшчэнні ў калыземнай прасторы. Нагадаем, як развіваліся падзеі. Л. Кізім і У. Салаўёў стартвалі ў космас 13 сакавіка. У гэты час на арбітах вакол Зямлі ўпершыню знаходзіліся адразу дзве савецкія станцыі — «Салют-7», якая нясе навуковую вахту ўжо некалькі год, і лабараторыя новага пакалення «Мір». Яна і стала на першыя пяць дзесяць дзён домам для касманаўтаў.

Зрабіўшы усё, што было запланавана, 5 мая экіпаж пакінуў арбітальны комплекс «Мір» — «Прагрэс-26» і на наступны дзень састыкаваўся з комплексам «Салют-7» — «Космас-1686». Пачалася напружаная работа. Касманаўты рэгулярна праводзілі здымкі розных раёнаў тэрыторыі Савецкага Саюза і акваторыі Сусветнага акіяна. Былі прадоўжаны эксперыменты па вывучэнню атмасферы і патокаў заражаных часцінак у калыземнай касмічнай прасторы. Выкананы таксама шэраг біялагічных і медыцынскіх даследаванняў, тэхнічных і тэхналагічных эксперыментаў. У час двух выходаў у адкрыты космас экіпаж адпрацоўваў метады разварочвання ў бязважкасці буйнагабарытных канструкцый. З дапамогай партатыўнай электронна-прамянёвай устаноўкі былі выкананы аперацыі па зварцы і пайцы іх тыпавых элементаў.

На станцыі «Мір» Л. Кізім і У. Салаўёў пачалі выкананне запланаваных даследаванняў.

ПАЗІЦЫЯ БССР

АДКАЗ УРАДА

Беларуская ССР паслядоўна выступае за нармалізацыю міжнародных сувязей у галіне эканомікі, за перабудову на справядлівай і дэмакратычнай аснове ўсёй сістэмы міжнародных эканамічных адносін. Аб гэтым гаворыцца ў адказе ўрада БССР на просьбу генеральнага сакратара ААН да дзяржаў — членаў ААН выказаць сваю думку па пытанню «Умацаванне даверу ў міжнародных эканамічных адносін».

Урад Беларускай ССР лічыць, што для ўстанавлення і ўмацавання даверу ў міжнародных эканамічных адносін неабходна прыняць практычныя меры па ажыццяўленню асноватворных рашэнняў ААН па перабудове гэтых адносін, перш за ўсё хартыі эканамічных правоў і абавязкаў дзяржаў і дэкларацыі аб устанавленні новага міжнароднага эканамічнага парадку, адзначаецца ў дакуменце. Гэтай жа мэце служыла б рэалізацыя такіх ініцыятыў недалучаных краін і краін, што сталі на шлях развіцця, як

прапанова аб правядзенні ў рамках ААН глабальных перагавораў па найбольш вострых сусветных эканамічных праблемах і аб скліканні міжнароднай валютна-фінансавай канферэнцыі, перагаворы аб выпрацоўцы кодэксаў паводзін транснацыянальных карпарацый і перадачы тэхналогіі.

Прынцыпова важным для ўмацавання даверу ў міжнародных эканамічных адносін з'яўляюцца павага нацыянальнай незалежнасці і суверэнітэту, неўмяшанне ва ўнутраныя справы дзяржаў, раўнапраўе і адмова ад дыскрымінацыі, няўхільнае захаванне неад'емнага права дзяржаў выбіраць сваю эканамічную сістэму, падкрэсліваецца ў адказе БССР. Гэтыя адносіны павінны быць свабоднымі ад самавольства і незаконных эмбарга, байкотаў, гандлёвых, крэдытных і тэхналагічных блокад і выкарыстання эканамічных сувязей у якасці зброі палітычнага націску.

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

ПРАФСАЮЗНАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ З АФГАНІСТАНА

У Мінску пабывала дэлегацыя Цэнтральнага савета прафсаюзаў Дэмакратычнай Рэспублікі Афганістан на чале са старшынёй ЦСП ДРА Абдулам Сатарам Пурдэлі. Дэлегацыя прыбыла ў ССР на запрашэнню ВЦСПС з афіцыйным рабочым візітам.

Госці былі прыняты ў Белсаўпрофе, дзе іх азнаёмілі з арганізацыйнай структурай і дзейнасцю прафсаюзаў рэспублікі.

Члены дэлегацыі пабывалі ў Беларускай дзяржаўнай музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Дому-музеі і з'езда РСДРП, зрабілі паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь».

У час знаходжання ў Мінску яны наведалі Мінскі трактарны завод, дзе пазнаёміліся з работай яго прафсаюзнага камітэта.

КАНТАКТЫ

ВІЗИТ У ГОРАД-ПАБРАЦІМ

У Дэтройце (ЗША) па запрашэнню яго мэра пабывала дэлегацыя Мінскага гарадскога Савета народных дэпутатаў. Яе ўзначальваў намеснік старшыні Мінгарвыканкома Я. Засадых.

Прадстаўнікі грамадскасці Мінска пазнаёміліся з жыццём амерыканскага горада-пабраціма, яго славутымі мясцінамі, абмеркавалі пытанні далейшага расшырэння ўзаемакарных кантактаў.

МІТЫНГ-РЭКВІЕМ

НАРОД ШАНУЕ ГЕРОЯЎ

Над фортамі і руінамі Брэсцкай крэпасці-героя прыспущаны флагі. Тут, на тэрыторыі мемарыяльнага комплексу, адбыўся масавы мітынг-рэквіем, прысвечаны памяці воінаў-

ПАВЕТРАНЫ ТРАНСПАРТ

Новае агенцтва Аэрафлоту адкрылася ў Гомелі. З першага дня тут дзейнічае сучасная сістэма аўтаматызаванага продажу білетаў і броніравання месцаў у аэрапортах буйных гарадоў краіны. Для гэтага выкарыстоўваецца вылічальны цэнтр У Мінску. Дысплейная сістэма «Сірэна-2» не толькі ў многа разоў паскарае працэс афармлення авіябілетаў, але і кантралюе работу касіраў і дыспетчараў.

НА ЗДЫМКУ: у адной з залаў новага агенцтва. Герояў, якія загінулі 45 год назад у баях з фашысцкімі захопнікамі. Амаль месяц змагаўся бессмяротны гарнізон, які адным з першых прыняў удар ворага. На смерць стаялі мужныя сыны і дочки — прадстаўнікі 33 нацыянальнасцей і народнасцей Краіны Саветаў.

«Памром, але крэпасць не пакінем», — крывёю напісалі асаджанія ў адказ на прапанову гітлераўцаў здацца.

На плошчу Цырыманіялаў прышлі ветэраны, прадстаўнікі партыйных, савецкіх, камсамольскіх і прафсаюзных арганізацый, калектываў прамысловых прадпрыемстваў, будоўляў, навуцальных устаноў горада, воіны гарнізона.

На мітынгу таксама выступілі ўдзельнікі гераічнай абароны цытадэлі, дзеці і ўнукі загінуўшых герояў.

СУПРАЦОУНІЦТВА

БАБРУЙСК—ДЭМБІЦА

У вытворчым аб'яднанні «Бабруйскшына» пабывалі госці з Польскай Народнай Рэспублікі. Дасягнута дамоўленасць аб умацаванні сувязей і перспектывным супрацоўніцтве да 1990 года калектываў аб'яднання «Бабруйскшына» і шыннага завода «Стоміль» у польскім горадзе Дэмбіца. У прыватнасці, намечаны сумесныя работы па распрацоўцы канструкцый легкавых радыяльных шын, вытворчасці гумавых сумесяў, інтэнсіфікацыі працэсаў вулканізацыі, апрацоўкі кордаў і іншыя.

КОНЕГАДОУЛЯ

БУЙНЕЙШЫ У РЭСПУБЛІЦЫ

Буйнейшы ў рэспубліцы конегадоўчы комплекс пабудаваны ў саўгасе-камбінаце «Мір» Баранавіцкага раёна. Ён разлічаны на 700 галоў. У дзевяці канюшнях з радзільнымі аддзяленнямі, далёльным цэхам, памяшканнямі для дарошчвання жарабят прадугледжана паточна-цэхавая арганізацыя вытворчасці. Развіваецца новую галіну намячаецца па двух напрамках — племянному і прадукцыйнаму, аддаючы перавагу апошняму. У недалёкай будучыні саўгасны кумысны цэх будзе даваць у суткі паўтары тоны карыснага напітку. «Мір» штогод будзе пастаўляць многім гаспадаркам племянных жарабят.

Цяпер ва ўсіх раёнах Брэсцкай вобласці створаны племянныя фермы па развядзенню коней, у асноўным беларускай запражной і тарыйскай парод.

БУДУЕЦА СТАЛІЦА

ЯКОЙ БУДЗЕ МАЛІНАЎКА

На ўездзе ў Мінск з боку Брэста пачата будаўніцтва жыллага мікрараёна Паўднёвы Запад-5. Яго праект распрацаваны аўтарскім калектывам інстытута «Мінскпраект».

Новы мікрараён, які з'яўляецца часткай жыллага масіву Малінаўка, займае плошчу 40 гектараў і разлічаны на 19,5 тысячы жыхароў. Забудова Паўднёвага Западу-5 будзе праводзіцца буйнапанельнымі жылымі дамамі ў 9, 12, 16 паверхаў з палепшанай планіроўкай кватэр. Будзе пабудавана дзве агульнаадукацыйныя школы, пяць дзіцячых дашкольных устаноў, некалькі прадпрыемстваў культурна-бытавога абслугоўвання, магазін. Тра-

лейбусны і аўтобусны маршруты звязуць новы мікрараён з іншымі раёнамі і цэнтрам горада. У перспектыве прадугледжана збудаванне станцыі метрапалітана і хуткаснага трамвая.

ВЕКАПОМНАЕ

ПОМНІК У ТАЙШЭЦЕ

У гэтым невялікім горадзе ў Іркуцкай вобласці ўстаноўлены нядаўна помнік партызанскаму камісару Івану Бічу, нашаму земляку, ураджэнцу вёскі Есьманавічы Валожынскага раёна.

Сын селяніна І. Біч, скончыўшы Маладзечанскую настаўніцкую семінарыю, прымаў актыўны ўдзел у рэвалюцыйных падзеях 1905—1907 гадоў. Вымушаны быў бегчы ў Сібір ад праследванняў царскай ахранкі. Уладкаваўся ён у Канскім павеце, дзе ў той час жыло нямола выхадцаў з Беларусі. Там наш зямляк у 1917 годзе ўступіў у партыю бальшавікоў, там сустрэў Кастрычніцкую рэвалюцыю. Неўзабаве яго выбралі членам Краснаярскага губернскага рэўкома.

Калі тэрыторыю краю акупіравалі калчакаўскія войскі, партыя даручыла І. Бічу арганізаваць і ўзначаліць партызанскі атрад у вёсцы Шытка. На чале гэтага атрада Біч прыняў удзел у паўстанні насельніцтва трынаццці воласцей краю супраць калчакаўцаў.

У кастрычніку 1919 года ў час прывядзення адной з баявых аперацый І. Біча схапілі калчакаўцы. Белавардзейцы жорстка катавалі яго, а потым пакаралі смерцю...

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

МІНСК. Новая паветраная траса звязала Хабараўск са сталіцай Беларусі. Сталіца нашай рэспублікі стала пяцідзiesiąтым буйным горадам краіны, з якім Хабараўск мае прамыя зносіны.

ОРША. Першы сезон пачала працаваць загарадная база адпачынку Аршанскага інструментальнага завода, якая пабудавана на беразе ляснага возера. Рабочыя прадпрыемства і іх сем'і праводзяць тут выхадныя дні.

ВІЦЕБСК. Выпуск аўтаматаў з праграмуемай логікай асвоены на заводзе заточных станкоў. Электроніка, рапрацаваная і ўкаранёная прадпрыемствам у садружнасці з мясцовым спецыяльным канструктарскім бюро, дазваляе аўтаматызаваць кіраванне затычным і шліфавальным абсталяваннем.

ШЧУЧЫН. На рамонтным заводзе асвоены серыйны выпуск падборшчыкаў валуноў. Новая тэхніка дазволіць паскорыць ачыстку палёў. Як вядома, 60 працэнтаў зямельных угоддзяў нашай рэспублікі засмечана камянямі, якія перашкаджаюць весці палывыя работы па ўсіх правілах агратэхнікі, прыводзяць да паломак сельгасаргатаў.

МАЛАДЗЕЧНА. Першы жылы дом у мікрараёне завода парашковай металургіі быў заселены два гады назад. А сёння тут налічваецца ўжо больш за 350 кватэр. Есць дзіцячы сад «Казка» на 230 месцаў, вялікі дзевяціпавярховы маладзёжны інтэрнат, магазін, прыёмны пункт службы быту. Нядаўна заводскі пасёлак прыняў папаўненне. Ордэр і ключы ўручаны наваседам дзевяціпавярховага, на 72 кватэры, дома. Сярод уладальнікаў — многія з рабочых, якія прымалі ўдзел у будаўніцтве звытворчых цэхаў.

ГРУЗЫ ДЛЯ ЧАРНОБЫЛЯ

Ламачы — так называецца гэтая маленькая прыстань на левым беразе Прыпяці ў Хойніцкім раёне. Далей, уніз па цячэнню, суднаходства часова забаронена: там трыццацікіламетровая зона. Дастаўленыя ў Ламачы суднамі Верхне-Дняпроўскага рачнога параходства тэрміновыя грузы, прызначаныя для ліквідацыі вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС, перавозяцца далей аўтамобільным транспартам. У першую чаргу ў гэтыя дні выгружаецца на бераг з баржаў-рудавозаў вельмі патрэбны цяпер у пацярпелых раёнах каменны адсеў і шчэбені Мікашэвіцкага камбіната нярудных матэрыялаў. Круглыя суткі самааддана працуюць тут партавікі Мазыра. Не спыняецца спецыяльна пастаўлены плывучы кран, а на падыходзе да Ламачоў — яшчэ адзін.

НА ЗДЫМКУ: Ламачы. Выгрузка на бераг дастаўленага па вадзе мікашэвіцкага каменнага адсева і шчэбеню.

ЁСЦЬ у горадзе-героі Мінску месца, куды імкнуцца трапіць усе без выключэння сталіцы Савецкай Беларусі. Гэта — плошча Перамогі. Тут, ля падножжа велічнага манумента ў дні святаў асабліва шматлюдна. Ля Вечнага агню схілілі сівыя галовы ветэраны вайны. Жорсткая памяць, памяць «горкіх страт і пераможных салютаў» міжволі вяртае іх у суровае мінулае.

...Мінск быў захоплены на шосты дзень вайны, але не скарыўся, працягваў змагацца. Неўміручыя подзвігі герояў мінскага падполля. Тысячы гараджан пад кіраўніцтвам падпольнага гаркома партыі, нягледзячы на масавыя расправы і зверствы ўзняліся на барацьбу. Ніводзін дзень у Мінску вораг не адчуваў сябе бяспечна. Паўтары ты-

бязпекі і СД генеральнай акругі «Беларусь», два батальёны СС, 2-гі нямецкі полк, пяхотныя і танкавыя падраздзяленні, палаявая жандармерыя.

Пра гэту аперацыю карэспандэнт ТАСС са Стакгольма паведамляў: «Шведская газета «Свенска дагбладэт» піша, што немцы напалоханы ростам партызанскай вайны ў Беларусі. Паводле слоў газеты, буйныя часці СС і атрады паліцыі акружылі Мінск, цалкам ізалявалі яго ад знешняга свету. Масавая аблава працягвалася цэлы тыдзень. Ніхто з жыхароў не пазбег вобшы. Але гэтыя меры нічога не далі. Былі знойдзены запасы зброі і прадуктаў. Падпольшчыкі адказалі яшчэ больш моцнымі ўдарамі на ворагу».

На бязлітасную барацьбу заклі-

МІНСК У ГАДЫ НЯМЕЦКА-ФАШЫСЦКАЙ

АКУПАЦЫІ

ГОРАД ЖЫЎ У ЗМАГАННІ

бавыя аперацыі — вось вынік трох гадоў барацьбы, у якой прымалі ўдзел і стары і малы. Вось адзін з прыкладаў. Адзінаццацігадовая дачка Герасіменкаў Люся была сувязной. Гуляючы на дварэ, умоўным сігналам — дзіцячай песенькай паведамляла, калі з'яўляўся патруль.

Фашысты ўсяляк імкнуліся знішчыць падполле, удзельнікі якога, на жаль, не валодалі дастатковым вопытам, не заўсёды строга захоўвалі канспірацыю. Гітлераўцы часам наносілі адчувальныя ўдары па арганізацыі. У засценках СД партрыёткаў катавалі агнём, электрычным токам, голадам, пазбаўлялі вадзі, падвешвалі і білі. Але яны стойка пераносілі пакуты.

Захаваліся хвалюючыя сведчанні іх мужнасці, самаадданасці Радзіме. Адна з гераней падполля, Вікторыя Рубец, пісала з турмы сястры: «Не бядуі, родная. Будзем усе разам. Узьдзе і наша зорка калі-небудзь. Не схіляйся, не лій слёз, няхай нашы ворагі не бачаць іх, трымай галаву вышэй... Нас не так лёгка забіць і пахаваць, мы яшчэ жывём... Спадзявайся, што будзе яшчэ шчасце».

Камуніст-падпольшчык Казлоў пісаў на волю: «Сапраўдны партрыёт той, хто смела глядзіць у вочы смерці. Не трэба слёз. Не трэба адчаю. Наша кроў не пральцеца дарэмна. Трымайцеся, не бойцеся і не адчайвайцеся! Эх! Жыць страшэнна хочацца, хочацца! Помсціць гэтым варварам — вось што трэба рабіць... Жыць! Жыць! Вось як хочацца! Ды не хавацца за спіну таварышаў, а са зброяй у руках у штодзённай барацьбе з ненавіснымі шакаламі — у гэтым усё характэрна і ўся мэта жыцця».

Мінск стаў пеклам для фашыстаў. Гітлераўскія чыноўнікі і гестапаўцы баяліся паказвацца на вуліцах без аховы. Падпольшчыкі пранікалі паўсюдна, нічога не магло іх затрымаць. Партызаны пакаралі смерцю намесніка Гітлера ў Беларусі гаўляйтэра Вільгельма Кубэ.

Вось як апісваў абстаноўку ў Мінску Эрнст Вестфаль, чыноўнік нямецкага гандлёвага таварыства «Усход» у пісьме да сваяка: «У нас у Мінску бухае штодзённа, ноччу трэск, як у акопах, іншы раз нават б'юць гарматы, а можа, гэта ўзрываюцца праклятыя міны. Іх тут шмат. 22 чэрвеня, ва ўрачысты дзень пачатку вайны з Расіяй, у гарадскім тэатры аказалася міна. Увечары яна фукнула, забіта 30, паранена 100. Узарвалі электрастанцыю, тыдзень не было току. Узарваны паравы кацёл малаказавода. У салдацкім кафэ тры тыдні назад знайшлі некалькі мін, але, на шчасце, за паўгадзіны да сеанса. Маю хлебапякарню ў суботу таксама спрабавалі ўзарваць. У нядзелю вечаарам каля афіцэрскага клуба ўзляцела ў паветра машына, што чакала палкоўніка, каля вадакачкі — паравоз. Шмат немцаў проста застрэлена на вуліцах з-за вулгу і ў саміх дамах».

У красавіку 43-га фашысты пачалі маштабную карную аперацыю «Чароўная флейта». Супраць падполля былі кінуты сілы паліцыі

кала падпольная газета «Звязда». «Партызан! — пісала «Звязда» ў перадавым артыкуле. — Ты бачыш, на фронт ідуць нямецкія эшалоны, нагужаныя салдатамі, боепрыпасамі і тэхнікай! Узрываў чыгуначнае палатно, масты, пускай пад адхон саставы, гэтым ты палегчы наступленне Чырвонай Арміі. Бачыш тэлефонны кабель — рві яго, гэтым перарвеш сувязь і ўнясецш замаяшанне сярод ворага».

Сям'ера мінскіх падпольшчыкаў удастоены звання Героя Савецкага Саюза, пяцёра з іх — Кабушкін, Казінец, Кедышка, Клумаў, Амелянюк — пасмяротна.

...Лінія фронту набліжалася да Беларусі. На подступах да Мінска фашысты стварылі магутную абарону. Яшчэ ў сакавіку 1944 года Мінск, як і іншыя буйныя гарады Беларусі, загадам Гітлера быў аб'яўлены «ўмацаваным раёнам», і фашысты павінны былі абараняць яго любой цаной. Мінск — гэта прамы шлях на Варшаву, Берлін.

Генерал-палкоўнік А. Бурдзейны, камандзір танкавага корпуса, воіны якога першымі ўварваліся ў горад, у кнізе «Вызваленне Беларусі» пісаў: «Вечарам 2 ліпеня 1944 года гарачы бой разгарэўся на подступах да Мінска. Вакол палалі нямецкія танкі, бронемашыны, далёка асыяляючы наваколле. Нарэшце дарога на Мінск была адкрыта! І васьмь толькі пачаў сціхаць агонь, як часцям корпуса была пастаўлена задача: у дзве гадзіны ночы трэцяга ліпеня працягнуць наступленне, разграміць ворага на ўсход ад Мінска і авалодаць горадам. Усе ўяўлялі, якім цяжкім з'яўляецца начны бой. Але воля танкістаў да перамогі не ведала перашкоды».

Былы танкіст М. Юдзін успамінаў: «Знішчылі агнявыя кропкі ў раёне цяперашняй Савецкай плошчы, Цэнтральнай плошчы, у раёне вуліцы Карла Маркса і спускаў да Свіслачы. І танкі выскачылі да вакзала, пайшлі да таварнай станцыі, выходзілі на заходнюю ўскраіну Мінска. Мэта — не даць немцам узарваць будынкі, якія заставаліся цэлыя і былі замініраваны. І гэту задачу мы вырашылі. Імклівыя тэмпы наступлення прывялі да таго, што немцы нічога па сутнасці не ўзарвалі».

Вораг адступаў, але зброі не складалі. Гітлераўцы шалёна супраціўляліся, чапляючыся за кожны дом, зручную пазіцыю. Кінулі супраць нашых часцей усе сілы і рэзервы. Але наступленне ўсё больш нарастала. Да позняга вечара ішлі баі. Трэцяга ліпеня ў раёне Мінска адбылася гістарычная сустрэча двух франтоў. Жудасная карціна паўстала перад вызваліцелямі. Акупанты цалкам разрабавалі горад. Яго фактычна не існавала...

Прыгожы сёння адроджаны Мінск. Горад расце ўшырні, цянецца ўверх, харашэе з году ў год. Прыгожыя яго праспекты і бульвары, цяністыя паркі і скверы.

Але балючая памяць вайны жыве ў сэрцах людзей. І маладое пакаленне мінчан, якое нарадзілася ўжо ў мірны час, не забывае сваіх герояў.

Л. ТУГАРЫН.

НАТАЛЛЯ САНЬКО: «МАЯ ПРАФЕСІЯ ПАДОБНА ДА ПРАФЕСІІ ХІРУРГА»

ЖАНЧЫНА Ў МАНТЫ СУДДЗІ

У многіх краінах прафесія юрыста лічыцца пераважна мужчынскай. У Савецкім Саюзе жанчыны-следчыя, пракуроры, суддзі зусім не рэдкасць: іх у складзе судовых органаў краіны прыкладна трэць.

Вітаючыся з Наталляй Санько, членам Вярхоўнага суда Беларускай ССР, непрыкметна (так мне, ва ўсякім разе, здаецца) прыглядаюся да яе. Стройна, сімпатычная жанчына. Абранутая і прычасаная з густам. Хоць, магчыма, касцюм занадта строга, ды і стрыжка магла б быць маднейшай... І раптам чую пытанне:

— Ну што, падобна я да вяршыцеля правасуддзя?

І, відаць, каб не збянтэжыць мяне, тлумачыць:

— З таго часу, як я працую ў судовых органах, прывыкла да таго, што кожны новы чалавек нібыта «прымярае» на мяне судзейскую мантыю...

Скончыўшы юрыдычны інстытут, Наталля Санько пяць год працавала юрыс-консультам у адным з райвыканкомаў Мінска, сталіцы Беларусі. Разбіраючы спрэчныя пытанні, на практыцы вывучыла ўсе нюансы заканадаўства — жыллёвага, працоўнага, аб шлюбе і сям'і... І толькі ў 1976 годзе, калі ёй было ўжо 34 гады, а за плячамі — багаты вопыт, Санько была выбрана народным суддзёй Першамайскага раёна Мінска. Яшчэ праз пяць год — членам Мінскага абласнога суда. А год назад — членам калегіі па грамадзянскіх справах Вярхоўнага суда Беларусі.

— Што вы лічыце галоўным у сваёй прафесіі?

— Каб быць суддзёй, недастаткова нават вельмі глыбокіх прафесійных ведаў. Бо калі я сумняваюся, які менавіта артыкул закона прымяніць у той ці іншай сітуацыі, да маіх паслуг — кнігі, спецыяльныя часопісы, вопыт калег. Але хто дапаможа, калі я не адчуваю чалавека — яго характару, душы? Вось чаму перш за ўсё неабходна ведаць жыццё, разбірацца ў людзях.

— За дзесяць год работы ў судовых органах вы вялі нямала самых разнастайных спраў — і кримінальных, і грамадзянскіх. Што часцей за ўсё ляжыць у аснове правапарушэння?

— Абагульняць і вывучаць «тыповае» заўсёды складана. Асабліва ў кримінальных справах, да якіх трэба падыходзіць строга індывідуальна. І тым не менш, на мой погляд, галоўная прычына, што вядзе часам да злачынства, — прабелы ў выхаванні і... растуць ўзровень жыцця. Прывыкшы з малых год па-

першаму патрабаванню атрымліваць усё, што захоча, спешчаны чалавек, які не ведае цаны працы, імкнецца мець усё больш і больш, прычым без асаблівых намаганняў. Схема, безумоўна, спрощаная, але, з майго пункту гледжання, тыповая.

Што ж тычыцца грамадзянскіх спраў — а менавіта з імі я ў асноўным і працавала, — то тут правапарушэнні даволі часта адбываюцца з-за элементарнага няведання законаў. У большасці выпадкаў чалавека, скажам, няправільна звальняюць з работы, таму што дырэктар дрэнна ведае працоўнае заканадаўства. І жыллёвыя спрэчкі ўзнікаюць, як правіла, не таму, што нехта некага імкнецца падмануць — проста людзі не ў курсе дзеючых законапаалажэнняў.

Гэта не значыць, вядома, што я схільна тлумачыць усе правапарушэнні адным толькі няведаннем законаў. Ёсць у нас і сапраўдныя злачынцы, і дармаеды, і раскрадальнікі дзяржаўнай маёмасці... І мы караем іх самым строгім чынам у адпаведнасці з законам. Жорстка спаганяем і з тых, хто не падпарадкоўваецца нормам маралі сацыялістычнага грамадства, у прыватнасці, перавышае ўладу, выкарыстоўвае ў асаблівых мэтах службовае становішча і да т. п. Я, напрыклад, абедзвюма рукамі галасую за тую непрамірымасць, што з'явілася ў нас цяпер да людзей, якія злоўжываюць спіртнымі напіткамі. І асабліва мяне не палохае, што вырасла колькасць спраў, звязаных з правапарушэннямі на гэтай глебе. Гэта ж зусім не сведчанне таго, што ў краіне стала больш людзей, якія п'юць. Проста мы цяпер больш строга ставімся да правапавасцей, учыненых невярозымі людзьмі.

— Якія яшчэ праблемы, з пункту гледжання суддзі, патрабуюць самага тэрміновага вырашэння?

— На мой погляд, востра стаіць сёння пытанне ўмацавання сям'і: у нас многа шлюбаразводных спраў. Як вырашыць праблему? На гэта цяжка адказаць адназначна. Але тое, што рыхтаваць да будучых сямейных абавязкаў трэба з дзіцячага ўзросту, — несумненна.

— Дзесяць год вы жывяце, хутчэй, сярод адмоўных, чым сярод станоўчых эмоцый. Ці адбілася на вашым характары пастаяннае сутыкненне з негатывымі бакамі жыцця? Мусіць, маюць рацыю тыя, хто лічыць вашу прафесію мужчынскай?

— Не, не так. Я пераканана: у шэрагу спраў — тых жа сямейных — жанчына-суддзя больш на сваім месцы, чым суддзя-мужчына. Хаця нам, жанчынам, у нечым і больш складана. Напрыклад, з-за нашай эмацыянальнасці — яе трэба невучыцца падаўляць. Ці з-за таго, што ў кожнай з нас ёсць свае хатнія клопаты.

Быць суддзёй цяжка. І вельмі цяжка, нават страшна выносіць прыгавор. Але ж у маёй прафесіі, як у прафесіі хірурга: часам патрабуецца складанае аперацыю, каб чалавек выздараваў.

Наталля БУЛДЫК.

ПІСЬМЫ ЗБЛІЗКУ

ПЕРАМОЖА ЗДАРОВЫ СЭНС

Кожны год 3 ліпеня, калі адзначаецца дзень вызвалення Беларусі ад фашыстаў, многія жыхары нашага невялікага гарадка Касцюковічы — раённага цэнтра Магілёўскай вобласці — збіраюцца ва ўрочышчы Баравец. Людзі прыходзяць сюды, каб аддаць даніну памяці сваім замлякам, якія былі расстраляны тут 22 сакавіка 1943 года.

Над брацкай магілай, дзе пахаваны яны, узвышаецца помнік. На гранітнай пліце высечана 171 прозвішча. Чытаем першыя:

Афончанка Лідзія Васільеўна 1911 года нараджэння.

Афончанка Марыя Данілаўна 1932 года нараджэння.

Афончанка Станіслаў Данілавіч 1935 года нараджэння.

Афончанка Валерыі Данілавіч 1938 года нараджэння.

Афончанка Аляксандр Данілавіч 1941 года нараджэння.

Гэта ўся сям'я партызана Данілы Афончанкі: жонка і пяцёра малых дзяцей. Так фашысты ваявалі. Яны былі бяссільныя супраць партызан, таму сваю лютую злосць спаганялі на іх дзецяў. Так загінулі сем'і Панцяле-евых, Чарнагузавых, Ірговых, Файловічаў... Можна ўявіць, што магло б здарыцца з чалавецтвам, калі б у ру-

ках фашыстаў была атамная зброя. Іх бы нішто не спыніла.

Сёння атамнай зброі на нашай планеце больш чым дастаткова. Вучоным нават падлічылі, колькі мегатон прыпадае на кожнага чалавека. Жахліва падумаць, што ўсё гэта калі-небудзь можа быць скарыстана супраць людзей. А небяспека такая ёсць. У свеце складлася напружанае становішча, калі нават невялікі канфлікт можа стаць прычынай ядзернай вайны — у некага папросту не вытрымаюць нервы.

Але небяспечны ход падзей яшчэ можна спыніць. Наша краіна прапаноўвае кардынальнае рашэнне: да канца гэтага тысячагоддзя знішчыць усю ядзерную зброю. План цалкам рэальны. І калі б заходнія краіны, і ў першую чаргу ЗША, падтрымалі савецкія ініцыятывы, прыслухаліся да голасу народаў свету, на нашай планеце жыць стала б больш бяспечна. На жаль, адміністрацыя прэзідэнта Рэйгана, прадстаўнікі ваенна-прамысловага комплексу ЗША думаюць зараз інакш. Збіраюцца размясціць ядзерную зброю ў космасе. Але я ўсё ж такі спадзяюся, што здаровы сэнс возьме верх над мілітарысцкімі амбіцыямі. Хочацца верыць.

Генадзь ЗАХАРЭНКА.

НИКОЛІ НЕ ЗАБУДЗЕМ

Пісьмы суайчыннікаў, якія мы публікуем сёння, прыйшлі ў рэдакцыю напярэдадні 45-годдзя пачатку Вялікай Айчыннай вайны. А публікуем іх мы 3-га ліпеня — у 42-ю гадавіну вызвалення нашай Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў. Напісаны яны тымі, хто сам прайшоў скрозь жахі вайны, у поўнай меры зведаў бесчалавечнасць фашызму, бачыў дзесяткі, іншы раз сотні і тысячы смярдзей. Доўгі жывых расказаць новым пакаленням праўду аб той страшнай чалавечай трагедыі, якой стала для дзесяткаў мільёнаў людзей вайна. Ужо многа год мы жывём пад мірным небам, але ніколі і нікому не варта забываць урокаў мінулага. І ўсім трэба ведаць і помніць, што новая вайна, аб магчымасці якой ужо цяпер пагаворваюць у пэўных палітычных колах Захаду, будзе ў сотні разоў больш жаклівай і нават можа назаўсёды сцерці чалавечтва з твару зямлі. Гэтага не павінна здарыцца. Да актыўнай барацьбы за мір на планеце, за раззбраенне, дружбу між народамі заклікаюць нас пісьмы суайчыннікаў, якія перажылі вайну.

НЕ ХОЧАМ ПАМЕРЦІ ЗАЎТРА

Памяць аб вайне назаўсёды захоўваецца ў таго, хто прайшоў скрозь гэтае выпрабаванне. Я выразна помню кожны дзень тых жаклівых чатырох год. Але сёння ярчай за ўсё перад вачамі паўстаюць апошнія дні вайны.

Красавік 1945 года ў сярэдняй Германіі быў няцёплы, але ясны. Блакітным небам заставалася да самага позняга вечара... Ужо звыш тыдня нас не строілі ў рабочыя калоны і не ганялі на работу. І прастойваючы цэлымі днямі (прысесці нельга было, як і раней) ля блока, я праводзіў вачамі эскадрылі самалётаў...

Мы ведалі, што самалёты гэтыя ўжо не нямецкія, што яны ляцяць бамбіць астатнія пункты супраціўлення нацыстаў. І калі вылі сірэны паветранай трывогі і адбою, для нас гэта гучала, як музыка блізкай Перамогі...

Некалькі начэй калону за калонай у вароты лагера «Флосенбург» заганялі этапы зняволеных, якіх пераводзілі з розных лагераў, набівалі імі і без таго перапоўненыя баракі. Начамі, лежачы побач з навічкімі з эвакуіраваных лагераў, складалі карту жалезных ціскоў, якія акружалі нацысцкую Германію, вылічвалі, што Чырвоная Армія ўжо пад Берлінам, калі не ў ім самім.

Мы жылі надзеямі. І сто грамаў хлеба з апілак, і кубак вадзяністай бурды пад пастаянны гул самалётных матораў здаваліся нам салатзейшымі за мёд...

Нас тэрмінова выгналі на апельплац і калонай пагналі на станцыю Флос, дзе набілі цэламі састаў таварных вагонаў.

Наш поезд далёка не адышоў. Амерыканскія самалёты палівалі яго з кулямётаў і гармат. Эсэсаўцы разбегліся, і мы за імі. Я ўціснуўся ў адхон. Калі гул матораў сціх, падняў галаву і жакнуўся ад таго, што ўбачыў. Сотні і тысячы смерць з першых дзён вайны, з 22-га чэрвеня 1941 года, калі на вуліцах роднага Мінска разарваліся першыя нямецкія бомбы. Крыху пазней я, як і тысячы іншых жыхароў нашага горада, стаў вязнем гэта і бачыў, як смерць збірае свае ахвяры. У канцлагерах перажыў масавыя забойствы савецкіх ваеннапалонных і жыхароў польскіх мястэчак, смерць тысяч і тысяч ахвяр нацызму з усіх канцоў Еўропы... Смерць была пастаянным спадарожнікам чатырох год жыцця і адзіным дэсам тысяч і тысяч людзей навокал.

Яшчэ два дні гналі нас эсэсаўцы пешшу, не знаходзячы ні сабе, ні нам месца, гналі праз жахі разбураных станцый і гарадоў, яшчэ два дні раздаваліся выстралы, якімі дабівалі тых, хто адстаў. Адна-дзве бульбіны, кубак вадзі, яшчэ гадзіны і гадзіны маршаў. Я помніў, што трэба ацалець, трэба жыць, таму што наша жыццё — гэта наша перамога над імі, якія ўжо са страхам азіраюцца на неба і зямлю.

Я не ведаў, як выглядаю я сам. Але помню, як з жахам хрысціліся жанчыны ў маленькім гарадку, праз які нас гналі...

Раніцай я не мог знайсці ў гнілым сене адну са сваіх драўляных калодак. Але я ведаў, што калі не выйду з барака, не стану ў калону, буду тут жа забіты — і гэта будзе іх перамогай. Але калі пратрымаюся яшчэ, і яшчэ — перамога, няхай мая асабістая, няхай дробная на фоне ўсяго, што адбывалася ў гэтыя дні ў Германіі...

Я выйшаў і пайшоў босым. Праз гадзіну, калі на лясной дарозе мае ногі сталі адной сучэльнай ранай, я прымусіў сябе не толькі ісці наперад, але яшчэ памог хлопцу, які трымаў апошнія сілы, цягнуў яго, забываючы пра свой боль.

На дарогу выскочылі дзве бабулі і нешта пракрычалі эсэсаўцам. Праз лічаныя мінуты, пахапаўшы свае ранцы, эсэсаўцы схаваліся ў лесе. Мы сталі свабоднымі...

Мы былі ап'яненыя сваёй свабодай і страцілі асцярожнасць — многія яшчэ загінулі. Раніцай да вялікага драўлянага хлява, дзе мы правялі ноч, падыйшлі эсэсаўцы. Мы пачалі разбягацца, таму што былі абясцеленыя і біззбройныя. Але тых, хто не змог уцячы і каго мы не змаглі вывесці, эсэсаўцы забівалі на месцы.

Мне і многім іншым шанцавала: сустрэлі амерыканскую калону і накіравалі яе ў вёску, ратуючы тых, хто яшчэ не загінуў, хто яшчэ быў жывы. Так да нас прыйшла Перамога.

Сёння, калі хто хоча забіць урок мінулага, адпусціць грахі ўчарашнім забойцам мільёнаў невінаватых мірных людзей і ўцягнуць іх у новыя ваенныя авантуры — ім варта помніць аб тым, што нас, хто змагаўся за Перамогу, было больш і што нас, хто змагаецца за мір, — усё больш і больш. Мы, хто не дазволіў забіць сябе ўчора, не хочам памёрці заўтра...

Саламон РУТКОЎСКІ.
ФРГ.

БОЛЬШАГА ЗЛА БЫЦЬ НЕ МОЖА

У кожнага чалавека сваё жыццё і свой лёс. Але людзей майго пакалення назаўсёды аб'яднала адна страшная бяда — вайна. Для мяне яна пачалася ў горадзе Оршы. Мы трымалі абарону на паўночна-заходнім баку горада, там чакаўся паветраны дэсант праціўніка. Але затым нашу часть перакінулі на поўдзень, к Копысі, і тут мы адразу ўступілі ў бой. Баі пад Оршай былі вельмі жорсткія. Наша 18-я казанская стралковая дывізія забяспечвала адыход іншых часцей. Мы абараняліся так доўга, што аказаліся ў глыбокім акружэнні і ніякай сувязі з камандаваннем ужо не мелі. Боепрыпасы, гаручае і прадукты ўжо скончыліся, і байцы харчаваліся каласамі даспяваючага збожжа. У адным з баёў я быў паранены ў калена асколкам міны, але трапіць у шпіталь мне не ўдалося, таму што калыца акружэння з кожным днём звужвалася. Рана пачала гнаіцца. Недалёка ад гарадка Краснае ў час налёту фашысцкай авіяцыі бомбай забіла калі ў павозцы з раненымі, і мы не паспявалі за здаровымі пры прарыве з акружэння. Так трапілі ў палон. Усіх сагналі ў адно месца, і пачалася паліванне на палітрукоў і яўрэяў. Іх расстрэльвалі адразу. У лагеры ваеннапалонных быў хлест, так званы каранцін, дзе знаходзіліся раненыя і хворыя. У сакавіку 1942 года вялікая колькасць людзей была адпраўлена з каранціна ў лагер смерці ў Давінск. Тут кожную раніцу мы вывозілі ў брацкія магільні больш за сто трупаў.

Неяк удалося ўладкавацца ў каманду на будаўніцтва чыгункі, але з-за слаблага здароўя быў вернуты назад. Потым слабых сталі грузіць у эшалон і павезлі. Куды, мы не ведалі. І толькі ў Польшчы адзін чыгуначнік сказаў, што нас вядуць у крэматоў «Асвенціма». Але ў «Асвенціме» нас не выгрузілі, толькі забралі мёртвых. Нас павезлі далей. Мы былі накіраваны ў «Дахау», той самы лагер смерці, з якога толькі

нямногія вярнуліся жывымі. Там прынялі палавіну эшалона, а другую, дзе быў я, адправілі ў лагер «Карлштэйн» непадалёку ад горада Бад-Рэйхенгаль.

Тут на падземных работах я і прабыў да самага вызвалення. З мая 1945 года мы палонныя, як заўсёды, з самай раніцы працавалі ў штольні. Каля дзесяці гадзін мы заўважылі, што нямецкая варта некуды знікла. Яшчэ праз гадзіну пачулі гул танкаў. Гэта ўваходзілі ў горад французскія войскі. Радасць вызвалення была вялізнай. Мы смяліся і плакалі, віншавалі адзін аднаго з Перамогай. Радаваліся так, як можа радавацца асуджаны на смерць і ў апошні момант выняты з пятлі чалавек. Усе мы чакалі хуткага вяртання дамоў, але нашы вышэйшэйшыя не спыняліся гэта рабіць. Нас пераконвалі, што на Радзіме ўсіх ваеннапалонных лічаць здраднікамі і злачынцамі і расстрэльваюць. Некаторыя паверылі, у тым ліку і я. І гэта была мая самая вялікая памылка ў жыцці.

Так, жудасная вайна прынесла нашай Радзіме не толькі разбурэнні, яна знішчыла 20 мільёнаў ці ў чым не вінаватых людзей і многія тысячы грамадзян назаўсёды адарвала ад блізкіх ім людзей, ад роднага гнязда. Не магу ўспамінаць пра гэта без страху. Мы ніколі не павінны забываць вайну. Трэба зноў і зноў гаварыць аб ёй, каб тыя, каму не давалася яе перажыць, таксама ведалі, што большага зла быць не можа. Гэта асабліва трэба зараз, калі палітыка краін Захаду на чале з ЗША вядзе свет да новай катастрофы.

Мэта амерыканскай адміністрацыі ясна: заахвоваць ваенна-прамысловы комплекс і ўцягнуць у мілітарысцкую арбіту сваіх саюзнікаў. Людзі добрай волі лічаць, што прыйшоў час пакласці канец вар'яцкім планам Вашынгтона.

Касум ВАЛІЕУ.

ФРГ.

Гісторыя аднаго са старажытных славянскіх гарадоў, абласнога цэнтра рэспублікі — Віцебска налічвае звыш тысячы год. У час Вялікай Айчыннай вайны нямецка-фашысцкія акупанты бязлітасна разбурылі горад, ператварылі ў руіны звыш дзесяць працэнтаў дамоў. За кароткі тэрмін Віцебск не толькі залячыў раны вайны, але і стаў адным з буйнейшых і прыгажэйшых гарадоў Беларусі. НА ЗДЫМКУ: вуліца Леніна ў Віцебску.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

МЯНЕ АХОПЛІВАЕ ТРЫВОГА

Ніколі не забуду той ракавы дзень 22 чэрвеня 1941 года. Я тады жыў у Кіеве і бачыў першыя бомбы, якія скідвалі фашысцкія «месершміты». У сонечны летні дзень на нашу Радзіму абрушылася вайна. Колькі слёз і гора прынесла яна нам! Жанчыны плакалі, праводзячы мужоў і сыноў на фронт. Цяжка было расставанца з роднымі, магчыма, назаўсёды. Але мы не ведалі, што для многіх самае жаклівае было яшчэ наперадзе. У сярэдзіне верасня акупанты захапілі горад, пачаўся крыжавы фашысцкі тэрор. Ужо праз тыдзень яго ахвярамі стала семдзесят тысяч савецкіх грамадзян, расстрэляных у Бабіным Яры. У гэтым месцы, якое стала сімвалам жорсткасці фашыстаў, на працягу ўсяго перыяду акупацыі адбываліся масавыя забойствы мірнага насельніцтва і ваеннапалонных. У той жа самы час пачаўся насільны вываз жыхароў Кіева і навакольных вёсак на прымусовыя работы ў Германію. Такі лёс выпавіў і нашай сям'і. У дваццатым стагоддзі нас ператварылі ў рабоў. Спачатку мы

трапілі на работу да фермераў у ваколіцах невялікага гарадка Швібус. Але неўзабаве за непачцівасць да гаспадароў амаль усіх з нашай партыі арыштавала гестапа і кінула ў мясцовы канцлагер «Брэту». Не магу апісаць усіх мук, здзекаў, фізічных катаванняў і іншых нечалавечых выпрабаванняў, якія нам даваліся вынесці тут ад фашысцкіх варвараў. Гэта заняло б не адну кнігу. Скажу адно, што з усіх вязняў уцалелі толькі самыя здаровыя і дужыя. Сярод іх, на шчасце, аказаўся і я. Пасля працяглага заключэння ў «Брэту» ў лютым 1945 года нас перамясцілі ў канцлагер «Дахау». Там мы нарэшце дачакаліся канца вайны. Дзякуючы перамозе Савецкай Арміі, мы набылі свабоду, змаглі зноў радавацца жыццю. Усе мы з вялікай увагай слухалі радыё, чыталі мясцовую новую прэсу і бязмежна радаваліся і ганарыліся за нашу Радзіму — Савецкі Саюз, якая, страціўшы дваццаць мільёнаў сваіх сыноў і дачок, прайшоўшы скрозь цяжкія выпрабаванні, можна перанесла ўсё і атрымала

поўную перамогу над лютым ворагам.

І вось цяпер, праз столькі год, мяне зноў ахоплівае трывога. Створана такая жаклівая на свайму разбуральнаму дзеянню зброя масавага знічэння, якая пагражае ўсёй нашай культуры і цывілізацыі, самому жыццю на планеце. Сёння амерыканскія імперыялісты на чале з прэзідэнтам Рональдам Рэйганам, дзеючы інтарэсамі народаў, размяшчаюць усё новыя віды зброі на тэрыторыі Заходняй Еўропы. Амерыканцы, якія выстаўляюць сябе абаронцамі свабоды і дэмакратыі, нахабна ўменьваюцца ва ўнутраныя справы іншых дзяржаў, каб любой цаной затармазіць нацыянальна-вызваленчы рух народаў. Ствараецца ўражанне, што насуперак разумнаму сансу яны ніколі не баяцца развязаць трэцюю сусветную вайну. Няўжо яны не ведаюць аб магчымых выніках і не думаюць аб іх? Гэта ж будзе азначаць гібель чалавечтва!

Аляксандр
КРАШАНІНІКАЎ.
ЗША.

ЕСЛИ БЫ ТАКОЕ СЛУЧИЛОСЬ В США...

УРОКИ ЧЕРНОБЫЛЯ

Трагедия Чернобыля, как и происшедшее двадцать лет назад землетрясение в Ташкенте, вызвала схожую реакцию советских людей — желание помочь ликвидировать последствия. Снова, как и тогда, в район бедствия едут тысячи добровольцев со всей страны. Любые заказы для Чернобыля выполняются вне всякой очереди особо качественно и быстро благодаря энтузиазму и самоотверженности.

Я совершил поездку в район Чернобыля и встретился с теми, кому сейчас приходится особенно нелегко.

СПОКОЙНЫЙ ГЕРОИЗМ

«Лесная поляна» — профилакторий в 60 милях от Чернобыля. Здесь отдыхает очередная смена, занятая на ремонтных и восстановительных работах, проводимых на АЭС.

В березовой роще, где гуляют отдыхающие, слышны веселые песни. Просто не верится, что эти люди только что вернулись из Чернобыля и вскоре снова отправятся туда, чтобы вновь приступить к своим нелегким обязанностям. Именно спокойный героизм людей, о котором пытается умолчать американская пресса, контролируемая большим бизнесом, точно так же, как она замалчивала подвиги их отцов и матерей во время «неизвестной войны» (так в США именуют Великую Отечественную войну советского народа против гитлеризма), — и есть главное в происходящем сегодня в Чернобыле.

Своей мужественной, спокойной работой персонал станции, как и пожарные, шаг за шагом смогли сделать ситуацию контролируемой. Погибшие своими жизнями заплатили за то, чтобы спасти не только Киев и прилегающие к Чернобылю территории от последствий радиации, но и соседние страны — как социалистические, так и капиталистические. Вот правда, которую пытаются скрыть инициаторы истерической кампании.

Масштаб работы по устранению последствий аварии поистине грандиозен. Нужно было обеспечить жильем, работой, всем необходимым десятки тысяч человек, эвакуированных из 30-километровой зоны вокруг Чернобыля.

А теперь перенесемся в американское общество «свободного» предпринимательства. Разве смогло бы оно справиться с задачей обеспечения потребностей эвакуированных 92 тысяч человек? Всем им нужно было предоставить жилье. Разве такое по плечу регановской администрации, которая значительно урезала расходы на социальные нужды американцев? Ведь надо предоставить всем этим переселенцам оплачиваемую работу по специальности, выдать бесплатную спецодежду и выплачивать денежные пособия. Организовать бесплатное всестороннее медицинское обслуживание, предоставить путевки в санатории и дома отдыха тем, кто в них нуждается. Смогла бы американская администрация организованно вывезти всех этих граждан, которым это не стоило ни копейки? А ведь в СССР десятки тысяч семей не только приняли эвакуированных, но и проявили к ним максимум человеческого участия. Скажите, хоть один богатый дом в США принял бы людей, оставшихся без крова?

КАК ПРОХОДИЛА ЭВАКУАЦИЯ

В Киеве мы получили еще более полное представление о том, как была организована эвакуация. Заместитель Председателя Совета Министров Украины Евгений Качаловский рассказал в дополнение к 92 тысячам вывезенных людей было пере-

ведено 50 тысяч голов скота. В эвакуации участвовало 2 172 автобуса и 1 786 грузовиков. Ни один из шоферов не отказался ехать в опасную зону (конечно, они имели защитные костюмы).

Вопреки ложным сообщениям, эвакуация была хорошо спланирована. Она проводилась равномерно, без спадов, в несколько этапов. Так, 27 апреля были вывезены все, кто находился в поселке энергетиков. Второй этап распространился уже на 15-километровую зону. Эвакуация третьего этапа — 30-километровая зона — включала людей, а также животных.

Что касается медицинских проверок, то их прошли свыше 100 тысяч человек. С этой целью было мобилизовано 230 врачебных бригад. В лечении пострадавших приняли участие врачи из США, в частности профессора Гейл и Тарасаки.

Руководители медицинского ведомства Украины выступили по радио и телевидению, а также в прессе с инструкциями для населения, где содержался перечень всех необходимых профилактических мер. За пределами станции не зарегистрировано ни одного случая поражения лучевой болезнью.

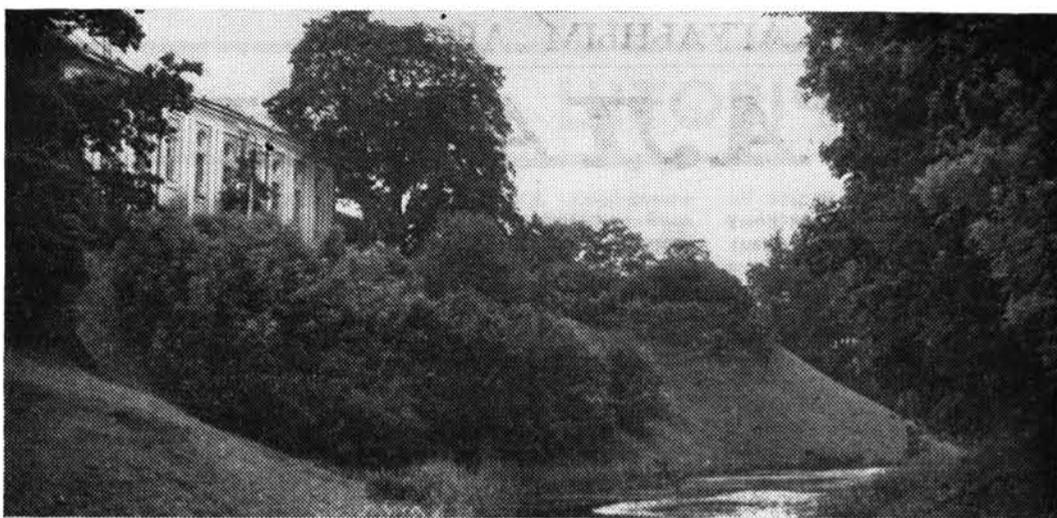
ГДЕ ИСТИНА!

В Чернобыле советские ученые столкнулись с новыми серьезными проблемами, связанными с мирным атомом. СССР ясно заявил: он готов к широкомасштабному международному сотрудничеству и применению жестких международных стандартов контроля для обеспечения максимума безопасности. Таковы прежде всего уроки Чернобыля. Их следует объективно изучить, а для этого необходимо покончить с истерией, раздуваемой по политическим мотивам.

«Чернобыль — это невероятная катастрофа, от которой мир не скоро оправится», — пугают непосвященных разного рода антисоветчики. А ранее разве не они убеждали общественность в том, что в результате «стратегической контрсилы США, атаки, выражающейся в одновременной доставке на военные объекты свыше 2 000 одномогатонных ядерных зарядов, «большинство городских промышленных систем не понесут какого-либо экономического ущерба»? Самые элементарные меры предосторожности могли бы, как говорили в Пентагоне официальные лица, обеспечить выживание 90 процентов американского населения. А теперь оказывается, что неядерное разрушение одного энергетического атомного реактора в центре Европы грозит миру катастрофой.

Где же истина? Конечно, вышедший из-под контроля один ядерный реактор представляет собой грозную опасность. Но даже «сверхограниченная» ядерная война не означала бы ничего иного, кроме конца человеческой цивилизации.

Майк ДАВИДУ, московский корреспондент газеты «Пиплз дейли уорлд» (США). (АФН).

У стен несвижского замка — памятника архитектуры XVI века.

Фото Э. ЭЛЬКИНА.

НЮРНБЕРГСКИЙ ПРОЦЕСС:

ПОМНИТЬ УРОКИ ПРОШЛОГО

ПРЕСТУПЛЕНИЯ ГИТЛЕРОВЦЕВ ПРОТИВ ВОЕННОПЛЕННЫХ

В связи с 40-летием Нюрнбергского процесса в ФРГ активизировались различные неонацистские и реваншистские организации и группы. Они открыто выступают за ревизию итогов второй мировой войны, пытаются реабилитировать тех, кто планировал и осуществлял истребление народов, кто хладнокровно убивал военнопленных. Правда обо всем этом ими скрывается. В их интерпретации, преступления были допущены не нацистами в отношении народов Европы, а союзными державами в отношении немцев. Так извращается история. Вот почему вполне закономерно напомнить о преступлениях, которые совершали фашисты в годы минувшей войны.

«Одним из самых страшных злодеяний гитлеровских заговорщиков, — отметил главный обвинитель от СССР Р. Руденко во вступительной речи на Нюрнбергском процессе 8 февраля 1946 года, — явилось организованное массовое истребление военнопленных. Установлены многочисленные факты убийств, пыток и истязаний, которым подвергались военнопленные. Их пытали раскаленным железом, выкалывали им глаза, обрезали конечности и т. п.»

Тяжкие злодеяния гитлеровцев против военнопленных являлись вопиющим нарушением требований международного права, и в частности Гаагской конвенции 1907 года о законах и обычаях сухопутных войн и Женевской конвенции 1929 года об улучшении участи раненых и больных в действующих армиях.

Гитлеровцы проявляли жестокость в отношении всех военнопленных. Особая бесчеловечность была допущена ими в обращении с советскими военнопленными. Еще до нападения на СССР приказом верховного командования вермахта № 44822/41 от 6 июня 1941 года были введены в действие «Указания об обращении с политическими комиссарами», которыми предписывалось политических работников Советской Армии, «если они будут захвачены в бою, немедленно убивать».

8 сентября 1941 года немецко-фашистским командованием были изданы правила об обращении с советскими военнопленными во всех лагерях. В них говорилось: «Большевистский солдат потерял... право на то, чтобы с ним обращались как с честным противником... При малейшем намеке на неподчинение... должен быть отдан приказ о безжалостном и энергичном действии. Неподчинение, активное или пассивное сопротивление должны быть сломлены немедленно силой оружия (штыки, приклады и огнестрельное оружие)... Каждый, кто при проведении этого приказа не прибегнет к своему оружию или сделает это недостаточно энергично, подлежит наказанию... В военнопленных, пытающихся бежать, следует стрелять без предварительного оклика. Никогда не следует делать предупреждающего выстрела. Использование оружия против военнопленных является, как правило, законным».

О том, как осуществлялись эти правила на практике, можно судить по показаниям на процессе освобожденного советскими войсками из лагеря Ламсдорф (близ города Опельна) М. Кубейды: «...В конце февраля 1945 года в наш барак вошел немец высокого роста, лет 35, и приказал всем выйти на построение. Некоторые не могли под-

няться с коек из-за слабости — этот немец в нашем бараке прямо на койке пристрелил трех человек... В нашем блоке было 6 барачков — примерно за один час этот немец обошел все барачки нашего блока и таким образом, как и в нашем бараке, убил 30 человек пленных...» За время существования Ламсдорфского лагеря с 1941 года по март 1945 года гитлеровцами было замучено и убито более 100 тысяч советских военнопленных из 200 тысяч, попавших туда.

О жестоком обращении с советскими военнопленными и условиях в лагерях можно судить по письму, направленному Розенбергом Кейтелю 28 февраля 1942 года и предьявленному на Нюрнбергском процессе: «Судьба советских военнопленных, находящихся в Германии, является трагедией величайших размеров... Значительная часть из них умерла от голода или в результате суровых климатических условий. Тысячи погибли от сыпного тифа. Команданты лагерей запретили гражданскому населению передавать продовольствие заключенным и предпочитают обрекать их на голодную смерть. Во многих случаях, когда военнопленные не могли больше идти от голода и истощения, их расстреливали на глазах охваченного ужасом населения, а трупы их не убирали. Во многих лагерях пленным вообще не предоставляли никаких помещений. Они лежали под открытым небом во время дождей и снегопадов. Им даже не давали инструментов для того, чтобы вырыть ямы или землянки». Созданный гитлеровцами режим привел к тому, что в период с 22 июня 1941 года по 1 февраля 1942 года было убито или умерло 60 процентов всех советских военнопленных.

Гитлеровцы бесчеловечно обращались также и с английскими, польскими, французскими, американскими и другими военнопленными. Так, в декабре 1939 года при морозах до 25 градусов польских военнопленных в лагере Кунау вблизи города Сагана содержали в неотопляемых помещениях без верхней одежды на полуголодном пайке. Многие военнопленные отмороживали себе руки, ноги и уши, заболели и умирали от простуды. 24 декабря 1943 года три французских унтер-офицера в лагере «Шталаг IV А» были убиты фашистскими охранниками. В соответствии с приказом Гитлера от 1 июня 1944 года захваченные в плен члены сбитых экипажей английских и американских самолетов не считались военнопленными. Они расстреливались как преступники.

Гитлеровцы поспешно эвакуировали пленных из лагерей, которые могли быть освобождены советскими или союзными войсками. Только из Силезии в январе-феврале 1945 года было переброшено в Баварию и Австрию около 100 тысяч пленных. Перевоска на многие сотни километров осуществлялась, как правило, пешим порядком в охраняемых маршевых колоннах. Пленных заставляли проходить в день до 50 километров и часто не давали им никакой пищи. От изнурения и истощения многие пленные погибали во время предпринятых перебросок.

Чудовищные зверства, которые гитлеровцы творили по отношению к военнопленным, и сейчас продолжают вызывать справедливый гнев всех честных людей планеты.

Анатолий ЯКУШЕВСКИЙ, полковник, кандидат исторических наук.

З'ЯДНАНЫЯ АГУЛЬНЫМ ЛЁСАМ

ЖАЛАСЫ ДРУЖБЫ

Калі надараецца ўзбекскаму паэту Назармату наведзець Мінск, ён любіць прыгадаць, як у 1942 годзе, пасля паскоранага заканчэння Ташкенцкага ваеннага вучылішча, перад адпраўкай на фронт забег у Саюз пісьменнікаў Узбекістана. І вось яму, тады яшчэ пачаткоўцу ў літаратуры, пашчасціла ўпершыню пазнаёміцца з вядомым рускім пісьменнікам Аляксеем Талстым і нашым Якубам Коласам, якія па справах завіталі да ўзбекскіх паэтаў Алімджана і Гафура Гуляма. Якімі дарагімі былі іх цёплыя словы, сказаныя яму на дарогу!

Яшчэ добры ўспамін пра Якуба Коласа пачуў я з вуснаў узбекскага пісьменніка Каміля Яшэна, які прыязджаў да нас на юбілей Максіма Танка:

— Якуб Колас трапіў у Ташкент з сям'ёй у жніўні 1941 года, на самым пачатку вайны. Я быў тады старшынёй савета Літфонду, а неўзабаве мяне абралі сакратаром партбюро пісьменніцкай арганізацыі. Да нас таксама прыехалі ў эвакуацыю Ганна Ахматава, Аляксей Талстой, Усевалад Іванаў, Мікалай Пагодзін, Міхаіл Галодны, Іосіф Уткін, друг Якуба Коласа—Сяргей Гарадзецкі... Вялікая сям'я літаратараў улілася ў нашу пісьменніцкую арганізацыю. Мы раскватаравалі іх, арганізавалі сталуюку. Гэта было славуае, хоць і часовае папаўненне нашага пісьменніцкага атрада. Ніхто не сядзеў безнадзейна апусціўшы рукі. Пісьменнікі палкім словам усялялі падзвіг маці-Радзімы, клікалі на бой з фашысцкімі акупантамі, вельмі часта выступалі на вечарах, мітынгах, здавалі свае грошы ў фонд дапамогі эвакуіраваным дзецям і фонд абароны краіны. Тут прайшоў своеасаблівы, багаты на падзеі кавалак гісторыі на-

шай многанацыянальнай літаратуры.

— Таму не выпадкова, відаць,—заўважыў я,—Якуб Колас дзённікам ташкенцкага перыяду надаў эпічную назву—«Кніга ташкенцкага быцця».

— Якуб Колас быў сціплы, засяроджаны чалавек. Але ўсе гэтыя тры гады мы адчувалі яго творчую прысутнасць. Не таму толькі, што ён удзельнічаў у вечарах, у мерапрыемствах Саюза пісьменнікаў Узбекістана. Было адчуванне, што ён увесь у творчым клопаце. Неўзабаве ў Ташкенце выйшла зборнікі яго новых вершаў на рускай і ўзбекскай мовах. Цяпер у Ташкенце ёсць вуліца, якая носіць імя Якуба Коласа.

— Шчырую ўдзячнасць узбекскаму народу і яго гасцінай зямлі Якуб Колас выказаў неаднойчы. Нагадаю радкі з верша «Узбекістан»:

У цяжкі час вайны суровай
Ты даў прытулак мне,
З узбекам песню адной
мовай

Складалі аб вайне.

І меч адзін мы з ім кавалі
На злы варожы стан.
Няхай жа ўзносяць вышай
хвалі

Цябе, Узбекістан!

— У тых гады жыла ў нас і Эдзі Агняцвет. Мы яе называлі «оташранге» (вогнекая, агністая прыгажосць). Сваёй жаночай сціпласцю яна ва ўсіх нас выклікала павагу. Кніга яе вершаў на рускай мове таксама выйшла ў Ташкенце — тады ў нас працавала аддзяленне выдавецтва «Советский писатель». З Коласам выступаў на вечарах і ўкраінскі паэт Мікола Цярэшчанка. Калі вызвалілі Кіеў, ад радасці Мікола доўга не мог прысціць сябе. Цяпер, калі я думаю пра Украіну, перада мной заўсёды стаіць вобраз Міколы Цярэшчанкі.

На Беларусь мяне прывяла вялікая любоў да Якуба Коласа і Максіма Танка, — працяваў Каміль Яшэн. — Вядома, што ўзбекская і таджыкская літаратуры вельмі старажытныя. Неяк мяне спыталі, колькі тысяч год працягваецца дружба гэтых літаратур? Я адказаў, што пра гэта ведаюць толькі Амудар'я і Сырдар'я. Беларуская літаратура таксама мае дарагія, трывалыя карані. Але дружба нашых літаратур расквітнела ў савецкі час. І ля вытокаў гэтай дружбы стаяў выдатны чалавек і паэт Якуб Колас. Пазней час мяне звёў і звязаву вялікай дружбаю з Петрусём Броўкам. Я не перакладаў творы беларускай літаратуры, але люблю чытаць у арыгінале Якуба Коласа, Петруся Броўку, Максіма Танка, Васіля Быкава. У беларускай мове вельмі моцныя славянскія карані, па ёй неяк асабліва адчуваеш багацце славянскіх моў.

Дарэчы, калі мы з Камілем Яшэнам зайшлі ў «Кнігарню пісьменніка», то ён перш за ўсё папрасіў падшукаць яму Якуба Коласа ў арыгінале і кнігу пра яго творчасць, набыў ён таксама альбом нашага выдатнага мастака Міхаіла Савіцкага. Кніга пра Хатынь літаральна ўзрушыла яго:

— Божа мой, я ўяўляю акіяны чалавечых пакут і адчаю... Калі прыязджаю на Беларусь, я заўсёды наведваю гэтае святое месца. На Беларусь ёсць яшчэ адна дарагая нам мясціна — магіла Султана Джурі. Гэта быў вельмі таленавіты паэт, высокаадукаваны, выдатна ведаў рускую, еўрапейскія літаратуры. Колькі б ён яшчэ паспеў зрабіць...

— Магіла ўзбека Султана Джурі — святыня і для нас, беларусаў. Кулямётчык Султан Джурі загінуў за вызваленне вёскі Казярогі на Лоеўшчыне,

там ён і пахаваны. Піянерская арганізацыя школы носіць яго імя. Імем Султана Джурі названа адна з вуліц Гомеля. На беларускай зямлі загінулі таксама грузінскі паэт Мірза Гелавані, заснавальнік кабардзінскай савецкай літаратуры Алі Шагенцукаў. Мы ведаем, што ў вызваленні Беларусі ўдзельнічалі ўзбекскія пісьменнікі Ібрагім Рахім, Мірзакалон Ісмаілі, Адхам Рахмат, паэты Назармат, Адхам Хамдам, Ільяс Муслім, Душон Файзіеў.

Пазней на Беларусі бабываў яшчэ адзін выдатны прадстаўнік узбекскай літаратуры — Хамід Гулям.

— Братэрства паміж нашымі народамі жыве, братэрства прадаўжаецца, — сказаў ён. — Пра гэта я напісаў у баладзе «Гульдаста» (букет прыгожых руж). Сюжэт яе пачэрпнуты з самога жыцця. Даведаўшыся, што я еду на Беларусь, на вакзале ў Ташкенце да мяне падышла старая жанчына з букетам руж і папрасіла ўскласці кветкі на магілу сына-партызана, які загінуў на Палесці. Папрасіла зайсці ў хату, што недалёку ад магілы: сын пісаў, што пасля вайны ён вернецца дадому з нявестай-беларускай. Маці прасіла мяне адшукаць гэтую дзяўчыну, даведацца, можа там ёсць і чарнабровы ўнук і запрасіць іх ва Узбекістан. Я выканаў яе наказ.

А вось яшчэ яскравы прыклад нашага братэрства. У час вайны ў адным з партызанскіх атрадаў змагаўся Мамадалі Тапывалдыеў. У сутычцы з ворагам ён быў паранены. У беларускай хаце знайшоў прытулак. Простая жанчына вылечыла злёгка і ўсынавіла яго. Паправіўшыся, ён вярнуўся ў свой атрад. За мужнасць у заганні з ворагам ён быў удастоены звання Героя Савецкага Саюза. У пасляваенны час

Мамадалі Тапывалдыеў быў старшынёй калгаса ў Фергане, туды ён запраціў на працу групу былых беларускіх партызан, якія вырошчвалі бавоўну, садзілі сады. Штогод Мамадалі наведваў сваю беларускую маці. На жаль, раны вайны скарацілі яго век.

Асаблівы наш боль, — працягвае гаворку Хамід Гулям, — Султан Джурі, яго ранняя смерць у барацьбе за вызваленне вашай зямлі, яго магіла. Сваімі творамі ён мацаваў веру савецкага народа ў перамогу над ворагам. Есць у яго паэма пра Джардана Бруна, пра гэтага волата духу, якога спалілі інквізітары на кастры. Паэт сам згарэў у агні змаганьня з чорнай навалай. Мы вельмі высока цнім тое, што вашы людзі ўшаноўваюць памяць паэта. Гэта адна з нашых нацыянальных рысаў — асабліва любоў да народа, які цэнніць нашы святныя.

Калі ў 1966 годзе здарылася ў Ташкенце землетрасенне — тады праходзілі ў нас Дні беларускай літаратуры, — мы кінуліся да гасцініцы «Ташкент», дзе жыла беларуская дэлегацыя. Адрозна пасля першага штуршка нашы сябры здагадаліся выбегчы на вуліцу. Закрыцце Дзён адбылося ў тэатры імя Алішэра Навая. У час пасяджэння зноў было некалькі штуршкоў, але мы сядзелі, работа працягвалася. Абдуоўваць Ташкент прыехалі людзі з усёй краіны, у тым ліку беларусы. Цяпер у Ташкенце ёсць беларускі квартал — гэта комплекс са школамі, жыллёвымі пабудовамі.

— У вас ёсць вершы, прысвечаныя Беларусі?

— Іх я пісаў яшчэ на пачатку вайны. Яны ўвайшлі ў зборнік «Я адпомшчу» (1942). Цэлы цыкл: вершы «Партызанам Беларусі», «Адпомшцім», «Бела-

АБ МІНУЛЫМ—У ІМЯ БУДУЧЫНІ

У гады Вялікай Айчыннай вайны Ушацкі край на Віцебшчыне быў партызанскім. Нягледзячы на жорсткую блакаду партызанскай зоны рэгулярнымі часцямі гітлераўскай арміі, у 1944 годзе 16 партызанскіх брыгад народных месціцаў прарвалі кальцо акружэння і выйшлі з яго разам з мірным насельніцтвам. Каб увекавечыць той подзвіг на гэтай свяшчэннай зямлі, было вырашана пабудаваць музей.

Адказы і складаны заказ — аформіць інтэр'ер новага будынка музея быў даручаны маладому мастаку У. Крываблоцкаму.

У гэтай рабоце найбольш поўна раскрыўся талент мастака, які працаваў над вялікім роспісам ва Ушацкім музеі народнай славы амаль тры гады. Зробленыя ім шматлікія эскізы, замалёўкі, накіды алоўкам людзей, зброі, пейзажаў налічваюць дзесяткі соцень варыянтаў. Міркуйце самі: у роспісе плошчай

320 квадратных метраў мастак змясціў звыш 600 чалавечых фігур і для кожнай знайшоў свой тыпаж, свой вобраз у агульнай кампазіцыі.

Калі ў 1985 годзе работа была завершана, музей нібы атрымаў новы твар. Роспіс, зроблены мастаком, стварае адпаведны эмацыянальны настрій у наведвальнікаў, а таксама можа расцэнывацца і як самастойны твор высокага мастацтва ў галіне сучаснага манументальнага жывапісу. Гэтая работа стала дамінантай у архітэктурна-мастацкім вырашэнні ўсяго комплексу музея.

Агульную тэму «У імя жыцця на зямлі» У. Крываблоцкі раскрывае праз шэсць кампазіцый. Першая з іх — «Фашызм не прайсці» — размешчана на галоўнай сцяне ўвахода. На ёй фігура жанчыны сімвалізуе Радзіму-маці, якая разам са сваім народам перамагае фашызм.

«Хлеб Зямлі» і «Вызваленне» — кампазіцыі на бакавых сценах. Тут аснову складаюць таксама вобразныя фігуры жанчын-маці, здолёных вынесці на сваіх плячах стражэнны цяжар вайны. Наступныя дзве кампазіцыі «Крах фашызму» (на першым паверсе) — асуджэнне жудасных зверстваў фашызму.

Завяршае агульную кампазіцыйную задуму аўтара роспіс пад назвай «Барацьба за жыццё». Гэтая частка паўстае перад гледачом пасля агляду ўсёй экспазіцыі, калі ён выходзіць з музея. Цэнтральная фігура сцяганосца сімвалізуе перамогу ўсіх пакаленняў нашага народа ў барацьбе за сваю свабоду і незалежнасць у розныя часы гісторыі.

Уладзімір ПРАКАШОЎ.

НА ЗДЫМКАХ: фрагменты роспісу Ушацкага музея народнай славы.

З НОВЫХ ВЕРШАЎ

Пімен ПАНЧАНКА

ДЗЕСЯЦЬ
МІЛЬЁНАЎ

Нас дзесяць мільёнаў!
Дзесяць, дзесяць
Яшчэ з часоў
Міцкевіча Адама,
Зямлі і працы
І лясам адданых.
І тысячы старых
Цудоўных песень.

Ішлі да нас
Французы, немцы, шведы;
Паліў жыўцом людзей
Фашысцкі гад.
І горкі наш народ,
І горды наш народ
Глыбіні пекла зведаў
І праўду адстаяў
І наш савецкі лад.
Вякамі ў нас мільёны
Бралі войны,
І ледзь не тры мільёны —
Гэты век.
І першы раз
Аж сорок год спакойна —
І нарадзіўся наш
Дзесяцімільённы чалавек.
Год восемдзесят пяты,
Чатырнаццаце снежня,
Пяцсот народжаных —
А імянінкімаі ўсе,
Шчаслівая зіма,
Вясной дыхнула свежай.
Расці, народ мой родны,
У славе і красе.

Ніл ГІЛЕВІЧ

ВЯРНУЎСЯ
САЛДАТ
НА РАДЗІМУ

Вярнуўся салдат на радзіму,
Закончыўшы доблесны шлях.
Са стужкаю чорнага дыму
На некалі сініх вачах.

Заплакалі родныя з гора.
А ён іх журбы не сцяраеў:
«Падайце гармонік!» —
Сказаў ім бадзёра
І дзіўную песню запеў:

«Край мой родны,
Беларускі, любы край!
Ты адзін мне на планеце —
Светлы рай!
Дзе ні быў я,
Дзе ні ехаў, ні ішоў —
Прыгажэй, чым ты,
Старонкі не знайшоў».

З вагона ў вагон для падачка
Яго павадыр не вадзіў;
Тужлівае песняй жабрачай
Ён жалю к сабе не будзіў.
Ён вечарам з дому выходзіў,
На лаўцы пад клёнам сядуў,
Мяхі паслухмянай трохрадкі
разводзіў

І шчыра, натхнёна спяваў:

«Край мой родны,
Беларускі, любы край!
Ты адзін мне на планеце —
Светлы рай!
Дзе ні быў я,
Дзе ні ехаў, ні ішоў —
Прыгажэй, чым ты,
Старонкі не знайшоў».

Прыходзілі хлопцы, дзяўчаты —
Па музыцы мела душа.
Як быццам былі вінаваты —
Стаялі маўкліва сляра.
А ён ім гукаў: «Не журыйце!
Ану — памагайце як след!
Спявайма, браточки,
Спявайма, сястрыцы,
Ды так, каб пачуў цэлы свет».

«Край наш родны,
Беларускі, любы край!
Ты адзін нам на планеце —
Светлы рай!
Дзе ні быць нам,
Дзе ні ехаць, ні ісці —
Прыгажэй, чым ты,
Старонкі не знайсці!»

Генадзь ЦІТОВІЧ

Не стала яркага, самабытнага музыканта, дырыжора, этнограма, музыказнаўца, з імем якога звязаны многія слаўныя старонкі беларускай музычнай культуры.

Г. Цітовіч нарадзіўся 7 жніўня 1910 года ў сяле Новы Пагост Міёрскага раёна ў сям'і настаўніка. У 1939 годзе скончыў Віленскую кансерваторыю. У перадаваежныя і пасляваенныя гады працаваў рэдактарам радыё, кансультантам Дома народнай творчасці. Арганізаваўшы ў 1952 годзе Дзяржаўны народны хор БССР, Генадзь Цітовіч больш як дваццаць гадоў з'яўляўся яго мастацкім кіраўніком. Пад кіраўніцтвам Г. Цітовіча гэты мастацкі калектыў стаў шырока вядомы ў краіне. Асабліва ярка і поўна раскрыўся яго талент у інтэрпрэтацыі народных песень і твораў беларускіх кампазітараў.

З 1974 года Г. Цітовіч — супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР. Нястомны і страсны прапагандыст народнага мастацтва, ён усё сваё жыццё збіраў і даследаваў музычны фальклор Беларусі. Ім запісана каля трох тысяч народных мелодый, якія ўвайшлі ў фундаментальную працу «Анталогія беларускай народнай песні». За гэту работу, а таксама за манаграфію «Аб беларускім песенным фальклоры» Г. Цітовіч быў удастоены Дзяржаўнай прэміі БССР. Ён аўтар некалькіх зборнікаў песень, многіх апрацовак, якія трывала ўвайшлі ў рэпертуар прафесійна-навуковых і самадзейных мастацкіх калектываў.

На працягу ўсяго свайго творчага жыцця Г. Цітовіч удзяляў вялікую ўвагу самадзейным харавым калектывам.

Савецкі ўрад высока ацаніў заслугі Г. Цітовіча, узнагародзіўшы яго трыма ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэнам Дружбы народаў і медалямі.

Светлы вобраз Генадзя Цітовіча — выдатнага музычнага дзеяча, добрага і чулага чалавека — назаўсёды застаецца ў памяці народнай.

ІНСТЫТУТ ІМЯ ГНЕСІНЫХ — ДРУГАЯ ПА ВЕЛІЧЫНІ І ЗНАЧНАСЦІ МУЗЫЧНАЯ ВНУ КРАІНЫ

СТУДЭНТ, ПРАФЕСАР, РЭКТАР — ПАПЛЕЧНІКІ Ў АГУЛЬНАЙ СПРАВЕ

Нарадзіўшыся больш за сорак год назад, Маскоўскі дзяржаўны музычна-педагагічны інстытут імя Гнесіных быў закліканы стаць першай у нашай краіне педагагічнай вышэйшай навучальнай установай такога профілю. Сёння гэтая другая па велічыні і значнасці пасля Маскоўскай дзяржаўнай кансерваторыі імя Чайкоўскага музычная вышэйшая навучальная ўстанова сталіца вядома ўсёй краіне і за яе межамі.

...Строгі кабінет рэктара інстытута на другім паверсе чатырохпавярховага будынка, размешчанага на адной з ціхіх старых вуліц Масквы. Мы гутарым з Сяргеем КАЛАБКОЎЫМ, прафесарам, заслужаным дзеячам мастацтваў РСФСР, дырыжорам, педагогам, які больш за дзесяць год узначальвае інстытут.

Цікава, што гісторыя нашага інстытута пачалася задоўга да яго афіцыйнага нараджэння, — гаворыць С. Калабкоў. — У канцы мінулага стагоддзя тры маладыя музыканты — сёстры Алена, Марыя і Яўгенія Гнесіны — арганізавалі ў Маскве музычнае вучылішча, якое адразу набыло вядомасць. Яно і з'явілася потым асновай дзеючай сёння цэлай сістэмы навучальных устаноў: дзіцячай музычнай школы-сямігодкі, сярэдняй спецыяльнай адзінаццацігодкі для талентавіх дзяцей, музычнага вучылішча, якое рыхтуе спецыялістаў «сярэдняга звяна» — настаўнікаў музычных школ, кіраўнікоў аматарскіх музычных гуртоў у клубах пры заводах і фабрыках, Палацах піянераў. Інстытут — вышэйшая ступень гэтай сістэмы. Словам, размова цяпер ідзе пра цэлы вучэбны «камбінат», які займае некалькі будынкаў.

— Калі гаварыць аб вучэбным працэсе, то ці існуе пераёмнасць у навучанні на розных ступенях такога «камбіната»?

— Безумоўна. І перш за ўсё ў складзе вучэбных праграм. У нашай краіне дзейнічае паслядоўная сістэма падрыхтоўкі музыкантаў-прафесіяналаў: школа — вучылішча — інстытут. Вось і рабо-

та педагогаў у нас пабудавана як бы па эстафеце: часта яны сумяшчаюць выкладанне на розных ступенях — у школе і ў вучылішчы, у вучылішчы і інстытуце — так можна лепш спазнаць моладзь, прасачыць за яе развіццём на працягу многіх гадоў.

Але інстытут «сілгуюць» не толькі нашы сярэднія звяны. Мы актыўна сочым за жыццём іншых музычных навучальных устаноў, наведваем выпускныя экзамены ў самых розных школах, вучылішчах, наладжваем конкурсы і алімпіяды, бясплатныя кансультацыі вядучых педагогаў на ўсіх факультэтах для тых, хто хоча наступаць да нас.

— Якія факультэты ў інстытуце, ці існуе адрозненне ў іх рабоце ад акадэмічнага курса, скажам, Маскоўскай кансерваторыі?

— Пачыналі мы з традыцыйных — аркестравага, фартэп'янага, вакальнага і гісторыка-тэарэтыка-кампазітарскага. Пазней з'явіліся факультэты харавога дырыжывання, рускіх народных інструментаў, кіраўнікоў народных хораў і зусім нядаўна — народнай песні. Вынікі былі хуткімі — напрыклад, маскоўскі камерны хор пад кіраўніцтвам Уладзіміра Мініна, ансамбль «Руская песня» на чале з Надзеяй Бабкінай, фальклорны ансамбль Дзмітрыя Пакроўскага, якія створаны ў сценах нашага інстытута, атрымалі ўжо міжнародную вядомасць.

...Падыходжу да стэнда з раскладам заняткаў. Што, напрыклад, сёння запланавана на дырыжорска-харавым факультэце? Зводная рэпетыцыя хору, лекцыя па аналізу музычных форм, поліфаніі, гісторыі замежнай музыкі, цэлы шэраг індыўідуальных заняткаў па вакалу, дырыжыванню, ігры на фартэп'яна...

Будучыя музыказнаўцы, выкладчыкі гісторыі і тэорыі музыкі акрамя лекцый наведваюць семінары па музычнай крытыцы, рэдагаванню, сучаснай музыцы, лектарскай практыцы, папрацоўцы з гуказапісваючай апаратурай. Будучыя кіраўнікі народных хораў і аркестраў асабліва

рускія лясны, балада «Кацярына»... Вершы Якуба Коласа перакладаў яшчэ ў 1942 годзе, чытаў іх на вечарах. Якуб Колас прыехаў да нас з сям'ёй — жонкай і сынамі Міхасём і Дар'янам. Мы яго шанавалі. Колас адкрыў для нас Беларусь, беларускую паэзію. Пазней я пераклаў яшчэ паасобныя вершы Янкі Купалы, Максіма Багдановіча.

Я ўжо пяты раз на Беларусі. Упершыню трапіў сюды на пачатку 1954 года — ездзіў па рэспубліцы, збіраў матэрыял для кнігі «Вялікая сям'я». Толькі ўладкаваўся ў гасцініцы, а ўжо званок Коласа: «Хамід, адразу прыезджай да мяне, машыну я паслаў». Ён частаваў мяне бульбай, марынаванымі грыбамі, рознымі беларускімі стравамі. Колас паказаў бутэльку з цёмнай вадкасцю і сказаў з гордасцю: «Вось гэта нафта Палесся». На бутэльцы быў надпіс: «Якубу Коласу ад унукаў дзёда Талаша». Мы ўспаміналі Узбекістан, сустрэчы, святкаванне яго 60-годдзя ў Ташкенце. У той жа год, у верасні, я прыезджаў на трэці «езд» пісьменнікаў Беларусі. Зноў бачыўся з Якубам Коласам на яго кватэры. На гэты раз у яго было мнагалюдна. Пасля мы прыезджалі на Дні літаратуры і мастацтва Узбекістана ў Беларусі. Чацвёрты раз быў праездом у Чэхаславакію. Спыніўся ў Брэсце, наведваў крапасць. Мы з Сяргеем Смірновым сябравалі, ён мне многа раскаваў пра абаронцаў Брэсцкай крэпасці.

Вось я зноў на Беларусі. Для гэтага ў мяне асабліва нагода — коласаўскі юбілей. І таму так хацелася пабыць на яго зямлі. Якуб Колас стаіць на пачатку нашага літаратурнага пабрацтва. Да рэвалюцыі мала хто з узбекаў ведаў, хто такі беларусы. Толькі дзякуючы Вялікаму Кастрычніку, які даў нам, гаворачы словамі Паўла Тычыны, пачуццё сям'і аднай, магло ўзнікнуць такое братэрства.

Калі беларускія пісьменнікі разам з гасцямі пасадзілі каля Стрэйбцаў сто бярозак у гонар

коласаўскага юбілею (з цягам часу гэта будзе прыгожы бульвар), Хамід Гулям сказаў:

— Ад дрэннага чалавека пры жыцці няма карысці, а харошы нават пасля смерці будзе сеяць дабро.

І ён стаў пералічваць кнігі беларускіх пісьменнікаў, якія выйшлі ва Узбекістане: некалькі выданняў зборнікаў паэзіі, кніга апавяданняў, творы П. Броўкі, Я. Брыля, В. Быкава, А. Куляшова, Я. Купалы, С. Ліхадзіўскага, А. Савіцкага. М. Танка, І. Шамякіна, творы самога Я. Коласа.

З п'яма Сарвара Азімава ў Саюз пісьменнікаў Беларусі я даведаўся яшчэ, што дацэнт Ташкенцкага інстытута культуры Ш. Усманаў даследуе праблемы ўзаемасувязей і ўзаемадзеяння нацыянальных літаратур Савецкага Саюза, ён абараніў кандыдацкую дысертацыю «З гісторыі ўзбекска-беларускіх ўзаемасувязей». Дацэнт кафедры літаратуры народаў СССР Ташкенцкага дзяржаўнага ўніверсітэта А. Аклярынскі чытае курс лекцый па беларускай літаратуры (дакастрычніцкі і савецкі перыяды), вывучае творчасць Янкі Купалы і Якуба Коласа, выступае на гэтую тэму на старонках Друку, па тэлебачанні і радыё. Старшы выкладчык рэспубліканскага педагагічнага інстытута рускай мовы і літаратуры К. Гром чытае лекцыі ў рабочых на заводах, у калгасах пра сучасную беларускую літаратуру, вывучае творчасць беларускага паэта, перакладчыка і вучонага С. Ліхадзіўскага, які звязаў свой лёс з узбекскай нацыянальнай культурай.

У сваю чаргу я не мог не сказаць Хаміду Гулям пра зборнікі паэзіі і прозы, якія выйшлі на беларускай мове, пра кнігі Зульфій, Х. Назіра, Ш. Рашыдава, Н. Сафарова, Х. Тухтабаева, У. Умарбекава, Р. Файзі, Я. Шукурава...

Зэрне, кінуце Якубам Коласам некалі ва ўзбекскую зямлю, сёння дае шчодры плён на ніве нашага братэрства.

Аляксей ГАРДЗІЦКІ.

Ідзе асцярожна па градках малеча: не наступіць бы на агурэчак! У бабкі Мальвіны маліна расце. У бабкі Мальвіны і мальва цвіце: крутымі гадамі аб сыне-салдаце цвіце ўспамін у бабульчыным садзе. А хлопчык-унук паглядае знадворку — ён бачыць над мальваю золкую зорку.

Мікола КУСЯНКОЎ

Русь, якую называюць Белай! За маёй паўвековай мяжой Я люблю цябе мо паграбелай, Але ўсё ж сыноўняю душой.

І хаць, каб збажыноу спелай, Дзе б сцяжынка ў полі ні вяла, Русь, якую называюць Белай, Жоўтай, ураджайнай ты была.

Без красы лясной неабяднелай І ўявіць свой край я не магу. Русь, якую называюць Белай, Я цябе зялёнай зберагу.

Хай растуць высока явай смелай — ды ў абдымку з лесам — гарады.

Русь, якую называюць Белай, Незамгленай, чыстай будзеш ты.

Толькі б засталася ты ўцалелай, Бо вайну яшчэ не здужаў свет. Русь, якую называюць Белай, Не зазнай ніколі чорных бед.

Хай крыніцы б'юць з глыбі ўскіпелай, А над імі птушкі гнёзды ўюць. Русь, якую называюць Белай, Я памру, а ты заўсёды будзеш.

Сяргей ПАНІЗНІК

ДЗЕ ШЛІ БЛАКАДНЫЯ БАІ...

Лявонька пожны сцеблямі-рукамі пожны крок. Цяпер усё радзей іду на запаветны камень праз туман упоравень грудзей.

Круты камень... Нормы з ментузамі. На расколе — як гады — снаі... Ціха гаварылі партызаны: «Тут ішлі блакадныя баі...»

Праз балоты топкія на лыжах знішчыць край наш поўз.

Не ўбаранілася бабуля крыжам...

...растаніў вясну — праляцце хіжым! — сарцаў расстраляных крыгаход. Што было б...

Але пайшлі заслоны лоб у лоб — і карнікаў змялі! І жыўць тут родныя імёны над вадой... У небе...

На зямлі.

ЗОРКА НА ХАЦЕ

У садзе-гародзе мае цышныя. Тут бабка Мальвіна шыруе штодня. У бабкі Мальвіны маліна расце. У бабкі Мальвіны і мальва цвіце. Унучак гародчык не топча ў бабкі, зацінуў унучак панчошкі і тапкі.

— Словам, за пяць год вучобы наш студэнт атрымлівае універсальную адукацыю, — працягвае рэктар інстытута. — Гэта важна: большасць жа нашых выпускнікоў едуць на работу туды, дзе прафесійна-навуковых музыкантаў пакуль недастаткова, так што ім даводзіцца выступаць у многіх іпастанях — у ролі кіраўніка музычнага калектыву, педагога, лектара, крытыка.

Калі гаварыць аб выкладчыцкім саставе, ён стабільна высокага прафесійнага ўзроўню. Дастанкова сказаць, што яшчэ Алена Гнесіна прыцягнула да работы такіх вядомых музыкантаў, як Генрых Нейгауз, Марыя Юдзіна, Тамара Ліванова... Сёння ў нас выкладаюць скрыпачы Уладзімір Співакоў і Рыгор Жылін, спявачка Зара Далуханова, трыбач Цімафей Докшыцэр, баяніст Фрыдрых Ліпс — майстры з сусветнымі імёнамі. Некаторыя з іх вучыліся ў нашым інстытуце.

— Які ж састаў студэнтаў? — пытаюся я ў Сяргея Калабкова.

— Гэта масквічы і прадстаўнікі саюзных рэспублік. Ёсць у нас і замежныя студэнты — з Фінляндыі, Францыі, Югаславіі — у агульнай складанасці з 20 краін свету. Усяго ў інстытуце 1 200 студэнтаў.

Да сказанага хочацца дадаць, што Інстытут імя Гнесіных прыцягвае моладзь не толькі магчымасцю вучыцца ў выдатных музыкантаў. Нямае значыць і пануючая тут атмосфера — добрамыслівая, дэмакратычная і сапраўды творчая. Студэнт, прафесар, рэктар — усе адчуваюць сябе аднадумцамі, паплечнікамі ў агульнай справе служэння высокім ідэалам мастацтва.

Мая ПРЫЦКЕР, музычны крытык.

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

ПРЫСВЕЧАНЫ ЮБІЛЕЮ

Савецкая пошта прысвяціла Мінскаму трактарнаму заводу і яго прадукцыі нямала сваіх выпускаў. Але перш чым расказаць пра іх, прыгадаем гісторыю.

На святочнай дэманстрацыі, якая адбылася ў гонар 33-й гадавіны Вялікага Кастрычніка, на чале калоны Мінскага трактарнага заводу праехаў трактар КД-35. Гэта быў першынец новага заводу, карпусы якога выраслі на ўскраіне адроджанага з попелу і руін горада.

Уласнай мадэллю стаў МТЗ-2, роданачальнік сямейства «Беларусь», якія сёння працуюць не толькі ва ўсіх кутках нашай Радзімы, але і больш чым у 70 краінах свету. Першая мадэль беларускага трактара не знайшла, на жаль, свайго адлюстравання ў паштовых выпусках, але некаторыя наступныя ўвасоблены ў філатэліі.

У студзені 1962 года пачалася серыйная вытворчасць трактара МТЗ-50. Яго мы бачым на паштовым канверце 1970 года. Другі канверт быў прымеркаваны да 30-годдзя вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў. Гэтая ж універсальная мадэль прапашнога колавага трактара паказана на канвертах, выпушчаных да 50-годдзя БССР, 50-годдзя ўтварэння СССР і 60-годдзя БССР і Кампартыі Беларусі.

Праз чатыры гады выпушчаны паштовы канверт да міжнароднай выстаўкі «Сучасныя сельскагаспадарчыя машыны і абсталяванне» (Масква). На малюнку канверта — трактар «Беларусь МТЗ-50». Гэтая ж машына паказана і на другім канверце — «Навінкі

сельскагаспадарчай тэхнікі». На базе мадэлі МТЗ-50 заводскімі канструктарамі было распрацавана некалькі мадыфікацый. Адна з іх — мадэль МТЗ-52.

У 1971 годзе Мінскі трактарны завод адзначыў сваё 25-годдзе. Яму было прысвоена імя У. І. Леніна. Да гэтай даты з'явіўся канверт з адлюстраваннем трактара МТЗ-52. У дзень юбілею на паштамце Мінска карэспандэнцыя гасілася спецыяльным штэмпелем з адлюстраваннем трактара.

Неаднойчы выпускаліся канверты, прысвечаныя Мінскаму трактарнаму. На многіх міжнародных выстаўках (Брусель, Лейпцыг, Плёўдзіў) і кірмашах яму былі прысуджаны залатыя медалі. Гэтыя выстаўкі знайшлі сваё адлюстраванне на паштовых сувенірах.

Чатыры гады назад у Манголіі была створана вялікая серыя арыгінальных па форме марак, якія расказваюць пра трактары, што выпускаюцца ў розных краінах свету. Сярод гэтых марак — мініяцюра з адлюстраваннем трактара «Беларусь-611» вытворчасці Мінскага трактарнага заводу, які па праву можна назваць дзецішчам вялікай дружбы савецкіх народаў. У ім увасоблены праца, талент, вопыт і веды працоўных усіх саюзных рэспублік.

Філатэлісты спадзяюцца, што 40-годдзе завада будзе адзначана новымі цікавымі паштовымі выпускамі, якія папоўняць старонкі альбома пра трактар «Беларусь».

Леў КОЛАСАЎ.

СПОРТ

5 ліпеня ў Маскве, Таліне і Юрмале старгуюць Гульні добрай волі. У іх прымуць удзел спартсмены больш як з пяцідзесяці краін усіх кантынентаў. Галоўная ідэя гэтай буйной спартыўнай падзеі міжнароднага гучання — садзейнічаць устаўленню добрых адносін паміж маладымі людзьмі ўсяго свету. Гульні, несумненна, зоймуць прыкметнае месца ў антываенным руху.

На спартыўных арэнах чакаецца вельмі напружаная барацьба. Практычна ўсе мацнейшыя легкаатлеты, баксёры, плыўцы — прадстаўнікі дваццаці відаў спорту выйдуча на старты. Гэта Сяргей Сальнікаў і Карэл Люіс, Сяргей Бубка і Зігфрыд Ме-

нерт... Іх імёны ведаюць ва ўсім свеце.

Пакуль каманды праводзілі апошнія спартыўныя сустрэчы са сваімі будучымі сапернікамі, выяўлялі кандыдатаў для ўдзелу ў Гульнях на нацыянальных першынствах.

Савецкія спартсмены, напрыклад, правялі генеральную рэпетыцыю ў Таліне, дзе адбыўся таварыскі матч лёгкаатлетаў са спартсменамі ГДР. У выніку былі ўстаноўлены два сусветныя рэкорды: Юрый Сядых кінуў молат на 86 метраў 66 сантыметраў, а Хайке Дрэхслер скокнула ў даўжыню на 7 метраў 45 сантыметраў.

А хто з беларускіх спартсменаў заваяваў права абарняць гонар краіны на Гульнях добрай волі? Іх прадстаўніцтва чакаецца вялікім.

На тым жа матчы лёгкаатлетаў СССР — ГДР вызначыўся Анатоль Васільеў, які

перамог у бегу з бар'ерамі на 400 метраў.

Прыемны сюрпрыз паднеслі беларускія плыўцы. Высокія вынікі на першынстве краіны паказалі Ірына Талстая, Аляксандр Гайдукевіч і Эдуард Кліменцеў. Яны сталі прызёрамі на асобных дыстанцыях і заваявалі пучэйкі на Гульні.

Не злічыць перамог ветэрана савецкага спорту мінчаніна Аляксандра Рамацькова. Чэмпіён Алімпійскіх гульняў, пяціразовы пераможца першынстваў свету даказаў днёмі, заваяваўшы пяты раз званне мацнейшага на першынстве краіны, што яму няма роўных у фехтаванні.

На Гульнях добрай волі з беларускіх спартсменаў мы ўбачым таксама Алену Марфель (стральба з лука), Равілю Агліятдзінаву (лёгкаа тлетыка), Ігара Басінскага (стральба).

РАСЦЕ МУЗЕЙ НА ПЦІЧЫ

Ні зімой, ні летам не сціхае перастук сякер у вярхоўі ракі Пцічы. Тут, пад Мінскам, брыгада цесляроў, якую ўзначальвае Іван Мельгуў, перасыпае перавезеныя сюды драўляныя будынкі—помнікі народнага доўлідства. Амаль на вачах узнікае вёсачка, якая ў будучым музеі атрымае навуковую назву — сектар «Цэнтральная Беларусь». У ім будуць паказаны найбольш характэрныя даўня пабудовы Міншчыны. Ужо сталі экспанатамі грамадскі свіран з-пад Глуска, гумно і хата са Случчыны, кузня з вёскі Ключкава Маладзечанскага, Пакроўскага царква з вёскі Логнавічы Клецкага і хата з вёскі Садавічы

Капыльскага раёнаў. Царкву, што была пабудавана ў XVIII стагоддзі, цесляры-рэстаўратары перавезлі сюды, на бераг Пцічы, летась і цяпер сабралі яе. Яна сваім чырвоным купалам здалёк прыцягвае ўвагу людзей. Сёлета побач стане і карчма, якую перавезлі з вёскі Хвоева, што каля Снова. Ёй каля 150 гадоў.

Адначасова будуюцца яшчэ адна вёсачка — сектар «Пазер'е». Размесціцца яна за вярсту адгэтуль, побач з Воўкавіцкім вадасховішчам. Наведвальнікаў зацікавіць млын-вятрак, пуны, адрына і гумно з асеццю. Да таго ж цесляры перавязуча сюды вяночны двор з

вёскі Будзічы Докшыцкага раёна. Ён складаецца з некалькіх будынкаў і памяшканняў: хата, кухня, сенцы, варыўня, два свірны, хлявы (стайня, кароўнік, аўчарня, свінарнік).

Улетку рэстаўратары збіраюцца правесці кансервацыю помнікаў, каб не гарэлі і не гнілі, каб захаваліся навечна.

Стараюцца не толькі цесляры, але і навуковыя супрацоўнікі-этнографы, якія шукаюць і збіраюць старасвецкія рэчы, ствараюць у будынках-помніках такія інтэр'еры, якія там былі калісьці. За мінулы год фонд рабочай групы па стварэнню Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і быту папоўніўся дзвюма тэсячамі экспанатаў. Сярод іх шмат каштоўных і рэдкіх: драўляны бязмен, інструменты рамеснікаў, вясельныя вянкы, ручныя дрэлі, ляда. Лядаў называюць прыстасаванне, якое аблягчае ўздым бярвяна ў час яго пагрузкі. Каб знайсці ўсё гэта, праводзяцца этнаграфічныя экспедыцыі ў вёскі, купляюцца колішнія рэчы ў прыватных асоб.

Сямён БАРЫС.

НА ЗДЫМКАХ: ляда — прыстасаванне для пад'ёму бярвенняў у лесе. Зэльвенскі раён; дрэль ручная з кузні. Вілейскі раён.

Фота аўтара.

ПОМНИТ ВЕНА

Слова М. ЯСЕНЯ

Музыка Н. ЛУЧЕНКА

ВАЛЬС

1. Вое_ на_ во_ ро_ ко_ на_ то_ го_ го_ да... Как
жа_ ло_ те_ бя_ до_ ло_ го_ Ду_ на_ в! На_ ро_ дом_ Е_ в_ ро_ пы_ сво
го_ ду_ при_ не_ жар_ кой_ сол_ не_ ч_ ной_ май.
по_ ч_ то_ да_ Ве_ ны_ ста_ сен_ ной_ со_ б_ ра_ то_ ма_ го_ ст_ о_ и
мла_д. На_ ста_ ро_к_ в_ а_ ро_ вой_ в_ бит_ вах_ гар_ мо_ ни_ ван_ о_

ПРИПЕВ

ру_ с_ с_ кой_ в_ е_ ро_ ло_ наш_ сол_ да_т. Пом_ ни_т_ Ве_ ны_ по_ пом_ ни_т
Аль_ та_ и_ Ду_ на_ в_ тот_ цве_ ту_ ш_ ой_ и_ по_ ю_ ш_ ой_ ш_ ой_ к_ и_я_ май.
Вих_ ри_ вен_ цев_ в_ рус_ с_ кой_ валь_ се_ ск_ в_ о_ з_ь_ го_ да
да_ пом_ ни_т_ серд_ це_ не_ за_ бу_ дет_ ни_ ко_ г_ да!

2. 1. 2.
бу_ дет_ ни_ ко_ г_ да!

3. 1. 2.
бу_ дет_ ни_ ко_ г_ да!

Весна сорок пятого года...
Как ждал тебя долго Дунай!
Народам Европы свободу
Принес жаркий, солнечный май.

На площади Вены спасенной
Собрался народ стар и млад.
На старой, израненной в битвах гармонии
Вальс русский играл наш солдат.

Припев:
Помнит Вена,
Помнят Альпы
И Дунай
Тот цветущий
И поющий
Яркий май.
Вихри венцев
В русском вальсе
Сквозь года
Помнит сердце,
Не забудет
Никогда!

Легко, вдохновенно и смело
Солдатский вальс этот звучал.
И Вена кружилась и пела,
Как будто сам Штраус играл.

А парень с улыбкой счастливой
Гармонь свою к сердцу прижал,
Как будто он волжские видел разливы,
Как будто Россию обнял.

Припев.
Над Веной седой и прекрасной
Плыл вальс, полон грез и огня.
Звучал он то нежно, то страстно,
И всех опьяняла весна.

Весна сорок пятого года...
Так долго Дунай тебя ждал!
Вальс русский на площади Вены свободной
Солдат на гармонии играл.

Припев.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГИЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордена Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1108